
Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi

w ramach projektu „Programy dla zmiany - partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym”, nr POKL.05.04.02-00-I27/15, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego POKL w ramach Priorytetu V – Dobre Rządzenie; Działania 5.4 – Rozwój potencjału trzeciego sektora; Poddziałania 5.4.2 – Rozwój Dialogu Obywatelskiego

dr Magdalena Arczewska

Uniwersytet Warszawski

Warszawa, kwiecień 2015r.

Spis treści

Diagnoza potrzeb i oczekiwań w zakresie Programu współpracy

1. Wprowadzenie
2. Nota metodologiczna
3. Podstawowe dane o organizacjach pozarządowych w Polsce
4. Współpraca organizacji pozarządowych z administracją centralną
5. Podstawowe informacje o Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kontekście współpracy z organizacjami pozarządowymi
6. Analiza wyników badań w zakresie współpracy organizacji pozarządowych z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego
  - 6.1. Identyfikacja mocnych stron w zakresie dotychczasowej współpracy, w tym dobrych praktyk
  - 6.2. Identyfikacja barier i problemów w zakresie dotychczasowej współpracy
  - 6.3. Identyfikacja pozytywnych czynników warunkujących zmiany w zakresie współpracy
  - 6.4. Identyfikacja czynników ryzyka dla zmian w zakresie współpracy
7. Podsumowanie
8. Rekomendacje

Bibliografia

Załączniki

Wszyscy myślimy o kulturze – a każdy myśli coś innego. Ostatecznie sprowadza to się do tego, że kultura to jest sztuka, czyli przestrzeń czasu wolnego. Nie wiadomo właściwie, co to jest ta polityka kulturalna, którą realizuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Główną barierą jest według mnie brak refleksji nad tym, czym jest kultura – jej rola i funkcja i jaki rodzaj instytucjonalności za tym idzie i być może redefinicja funkcji NGO w kulturze – pokazanie, że to jest ważny element całego systemu kultury w Polsce.

Wypowiedz Respondenta oznaczonego symbolem NGO_IDI_ 4 podczas indywidualnego wywiadu pogłębionego w dniu 17.03.2015r.

1. Wprowadzenie

Zgodnie z treścią art. 5b ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹, organ administracji rządowej może, w drodze zarządzenia, przyjąć, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Należy wyjaśnić, administracją rządową nazywa się ten dział administracji, który kierowany jest przez Radę Ministrów i jej poszczególnych ministrów. Zgodnie z art. 149 Konstytucji RP, *określonymi działami administracji rządowej kierują bowiem ministrowie i wypełniają oni zadania wyznaczone im przez Prezesa Rady Ministrów*². Zarządzenie stanowi natomiast akt normatywny wewnętrzny, który nie jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa i obowiązuje tylko jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu³.

Wspomniany wyżej program współpracy, o którym mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie opracowywany jest na okres od roku do pięciu lat, przy czym w odniesieniu do programów rocznych, ustawa nakazuje ich opracowanie w terminie do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres owiązywania. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w art. 5a przedmiotowej ustawy, program współpracy z organizacjami pozarządowymi zawiera w szczególności: cel główny i cele szczegółowe programu; zasady współpracy; zakres przedmiotowy; formy współpracy, o których mowa w art. 5 ust. 2; priorytetowe zadania publiczne; okres i sposób realizacji programu; wysokość środków planowanych na realizację; sposób oceny realizacji programu; informację o sposobie tworzenia programu oraz o przebiegu konsultacji; tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert. Należy pokreślić, iż choć art. 5a ust. 4 ustanawia niezbędne elementy,

¹ Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm

² Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483

³ Art. 93 Konstytucji RP

które muszą być przedmiotem ustaleń zawartych w programie współpracy, to jest to katalog otwarty⁴. Zgodnie z art. 5b ust. 3, organ administracji rządowej nie później niż do dnia 30 kwietnia każdego roku ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie z realizacji programu współpracy za rok poprzedni.

Trzeba zaznaczyć, iż jak dotąd program taki wypracowało Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (Program Współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi na lata 2015 – 2017)⁵, a jego uchwalenie poprzedzone było prowadzonymi na szeroką skalę konsultacjami publicznymi. Praktyka wskazuje, iż opracowanie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, choć ma charakter fakultatywny, może mieć w przyszłości wymiar systemowy. Otóż w związku z realizacją projektu *Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym* (POKL.05.04.02-00-I27/15), mają zostać opracowane i skonsultowane założenia do programów współpracy z organizacjami w czterech ministerstwach biorących udział w przedsięwzięciu (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sportu i Turystyki oraz Ministerstwo Sprawiedliwości). Projekt jest realizowany w terminie od 1 lutego do 31 października 2015 roku⁶.

W celu wypracowania założeń, w każdym Ministerstwie powołane zostały Zespoły konsultacyjne, składające się z przedstawicieli urzędu, jak i organizacji pozarządowych. Przedstawiciele ministerstwa, którzy zostali oddelegowani do prac w ramach zespołów, to osoby z co najmniej dwuletnim ze stażem pracy w ministerstwie, które w bieżącej pracy mają realną szansę wykorzystać wiedzę ze spotkań i warsztatów oraz zastosować ją w praktyce w toku konsultacji publicznych oraz w realizacji założeń programów współpracy. Z kolei przedstawiciele organizacji pozarządowych – członkowie Zespołów konsultacyjnych, zostali wyłonieni w drodze otwartej rekrutacji. Osoby te musiały legitymować się doświadczeniem w obszarze tematycznym właściwym dla danego ministerstwa (minimum dwuletnie doświadczenie w udziale w co najmniej dwóch konsultacjach publicznych). W skład Zespołów konsultacyjnych wchodzi ponadto koordynator Zespołu oraz doradca – ekspert ds. programu współpracy i konsultacji społecznych⁷.

⁴ M. Żołędowska: *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Praktyczny Komentarz*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pożytku Publicznego, Warszawa 2011, s. 23

⁵ <http://www.pozytek.gov.pl/Program,wspolpracy,Ministra,Pracy,i,Polityki,Spoolecznej,z,organizacjami,pozarzadowymi,na,lata,2015-2017.,3602.html>

⁶ Opis projektu *Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym*, POKL.05.04.02-00-I27/15, s. 1

⁷ Opis projektu *Programy dla zmiany...*, op. cit. s. 2

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie wniosków z diagnozy potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi.

2. Nota metodologiczna

Zakres badania ujęto w opisie projektu w następujący sposób: *Przeprowadzone zostaną diagnozy potrzeb i oczekiwań ukierunkowane na weryfikację oczekiwanych potrzeb, zakresu i form współpracy ministerstw i NGO (w czterech obszarach tematycznych właściwych dla funkcjonowania ministerstw). Diagnozą objęci zostaną pracownicy ministerstw posiadający doświadczenie w zakresie współpracy, jak i organizacje o takich doświadczeniach aktywne w obszarach funkcjonowania poszczególnych ministerstw. Z każdej z diagnoz sporządzony zostanie raport, z którym zapoznają się członkowie Zespołów Konsultacyjnych⁸.*

Dlatego też na etapie projektowania diagnozy przyjęto, że pierwsza część badania będzie miała charakter ilościowy, a druga – jakościowy. W ramach badania ilościowego, zaplanowano wykorzystanie techniki ankiety internetowej CAWI – (ang. *Computer Aided Web Interview*). Ankieta skierowana była do przedstawicieli organizacji pozarządowych, deklarujących doświadczenie we współpracy z ministerstwami biorącymi udział w projekcie. Zaproszenie do wzięcia udziału w badaniu ankietowym zostało zamieszczone na stronie internetowej Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych oraz w portalu NGO.PL w dniu 4 marca 2015. Ankieta została rozesłana bezpośrednio do siedmiuset odbiorców – przedstawicieli organizacji pozarządowych będących odbiorcami *newslettera*, bądź zarejestrowanych w bazie organizacji członkowskich Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych. W terminie do 16 kwietnia 2015 roku wpłynęło jedynie 23 ankiety (5 w obszarze współpracy z Ministerstwem Gospodarki, 8 w obszarze współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości, 3 w obszarze współpracy z Ministerstwem Sportu i Turystyki, 5 w obszarze współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Z uwagi na ten fakt zdecydowano o przedłużeniu zbierania ankiety przez cały okres realizacji projektu.

Ostatecznie, zdecydowano na uwzględnienie w raporcie wniosków pochodzących z badania jakościowego oraz analizy danych zastanych (ang. – *desc research*). W ramach metody jakościowej badania, zdecydowano się na wykorzystanie techniki indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI – (ang.) *In-Depth-Interview*) oraz zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI – (ang.) *Focus Group Interview*). Założono, że w każdym z resortów objętych badaniem przeprowadzony zostanie zogniskowany wywiad grupowy z udziałem przedstawicieli ministerstwa – członków Zespołu Konsultacyjnego oraz zogniskowany wywiad

⁸⁸ Ibidem, s.2

grupowy z przedstawicielami organizacji pozarządowych mających doświadczenie we współpracy z danym resortem. Wreszcie, założono, iż przeprowadzone zostaną indywidualne wywiady pogłębione: jeden wywiad z urzędnikiem w każdym ministerstwie oraz po dziesięć wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych współpracującymi z danym resortem.

Badania w obszarze współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zrealizowano w terminie 14 marca – 23 kwietnia. W tym celu przeprowadzono wywiad grupowy z przedstawicielami resortu będącymi członkami Zespołu konsultacyjnego, wywiad grupowy z przedstawicielami organizacji pozarządowych zakwalifikowanych do udziału w pracach Zespołu konsultacyjnego oraz łącznie dwanaście wywiadów pogłębionych z przedstawicielami organizacji pozarządowych współpracujących z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rekrutując respondentów do wywiadów indywidualnych starano się uwzględnić specyfikę podmiotów zaliczanych do trzeciego sektora współpracujących z resortem – zarówno dużych organizacji mających siedzibę w Warszawie, jak i niewielkich podmiotów lokalnych, współpracujących z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego w różnych obszarach, zarówno w zakresie finansowym i pozafinansowym. Z uwagi na to, iż wywiad grupowy z przedstawicielami resortu dostarczył wyczerpujących informacji oraz opinii oraz że wzięli w nim udział wszyscy członkowie Zespołu konsultacyjnego reprezentujący Ministerstwo, zrezygnowano z przeprowadzenia wywiadu indywidualnego z wybranym przedstawicielem resortu. Równolegle prowadzono analizę dokumentów i danych dotyczących współpracy, dostępnych na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (<http://www.mkidn.gov.pl/>).

Scenariusze wywiadów wykorzystane w toku badania oraz wzór ankiety stanowią załączniki do niniejszego raportu. W tym miejscu Autorka serdecznie dziękuje Jakubowi Radzewiczowi, Ewelinie Gołyskiej oraz Sławomirowi Arczewskiemu za pomoc w realizacji procesu badawczego.

3. Podstawowe dane o organizacjach pozarządowych w Polsce

W 2014 roku w Polsce zarejestrowanych było około 107 tysięcy stowarzyszeń i ponad 17 tysięcy fundacji⁹. Szacuje się, że 60-80% z nich jest aktywnych. Działania organizacji pozarządowych zogniskowane są w wielu sferach i skierowane do różnych kategorii beneficjentów. Świadczą o tym wyniki badań – aż 55% organizacji prowadzi działania w obszarze sport, turystyka, rekreacja, hobby, przy czym dla 38% to najważniejsze pole aktywności, 42% realizuje działania w obszarze edukacji i wychowania (dla 14% to główna sfera aktywności), 33% ogniskuje działalność w zakresie kultury i sztuki (dla 17% podmiotów to obszar wiodący), w zakresie usług socjalnych i pomocy społecznej działa 16% organizacji, a dla 6% to

⁹ Dane niepublikowane, zweryfikowane przez Stowarzyszenie Klon/Jawor w marcu 2015r.

najważniejsze pole aktywności, na rzecz rozwoju lokalnego działa 16% podmiotów (5%), a dla 15% obszar działania stanowi ochrona zdrowia (dla 6% to sfera priorytetowa). Istotne znaczenie ma też fakt, że aż 87% organizacji prowadzi działania z myślą o indywidualnych beneficjentach, a tylko 40% na rzecz organizacji czy instytucji. Wreszcie, trzeba zwrócić uwagę na to, że 41% organizacji działa tylko lokalnie, a więc na obszarze własnej gminy lub powiatu, natomiast z urzędami gmin i społecznością kontaktuje się 85% podmiotów, przy czym aż 40% robi to regularnie¹⁰.

Kluczowe znaczenie dla skuteczności działania podmiotów zaliczanych do trzeciego sektora jest pozyskiwanie środków na prowadzenie działalności statutowej. Główne źródła finansowania działalności organizacji to składki członkowskie (61%), środki od administracji samorządowej (49%), darowizny od instytucji i przedsiębiorstw (30%), darowizny od osób indywidualnych (29%), środki z 1% (17%). Okazuje się, że administracja centralna jest potencjalnym źródłem finansowania znacznie częściej dla organizacji z dużych miast. O środki na szczeblu centralnym ubiega się 1/3 wielkomiejskich organizacji. Z kolei w miastach poniżej 200 tys. mieszkańców o środki te ubiega się mniej niż 1/4 organizacji trzeciego sektora. Na wsi jest to jedynie 14%. Dla polskich organizacji strategicznym partnerem w zakresie finansowania działań był i nadal jest samorząd – 2/3 organizacji aktywnie stara się pozyskać środki na działania na poziomie lokalnym. Widać tu wyraźnie zależność – im mniejsza miejscowość tym większa aktywność w tym zakresie, a co za tym idzie większe uzależnienie finansowe i brak dywersyfikacji¹¹.

Warto też podkreślić, że na specyfikę finansowania i strategię działań podmiotów zaliczanych do trzeciego sektora wpływa posiadany przez nie majątek oraz ich potencjał do ekonomizacji działania. Otóż jedynie 6% organizacji dysponuje majątkiem powyżej 100 tys. zł, 17% – pomiędzy 10 a 100 tys. zł, aż 48% deklaruje całkowity brak majątku, nawet w postaci wyposażenia biurowego. Budżet przeciętnej organizacji wynosił w 2011 r. zaledwie 18 tys. zł. W 2012 roku około połowa organizacji zadeklarowała, że nie pobierała żadnych opłat za usługi. Pozostałe pobierały opłaty od odbiorców swoich działań, a około 10% deklarowało, że wystawia rachunki lub faktury za swoje usługi firmom czy administracji publicznej. W 2012 roku prowadzenie działalności odpłatnej zadeklarowało 14% organizacji, z kolei 13% prowadziło działalność gospodarczą. Zatem organizacje prowadzące przynajmniej jedną z dwóch form działalności ekonomicznej stanowiły 23% sektora. W 2012 roku 60% organizacji prowadzących działalność gospodarczą nie osiągnęło z działalności gospodarczej ani znaczącego zysku ani straty¹².

¹⁰ J. Przewłocka, P. Adamiak, J. Herbst: *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2012*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2013, s. 15 - 16

¹¹ Ibidem, s. 147

¹² Ibidem, s. 92 –103

4. Współpraca organizacji pozarządowych z administracją centralną

Kluczowe znaczenie dla efektywnego działania organizacji pozarządowych, zarówno w skali ogólnopolskiej, jak i lokalnej, ma spójne i dobre prawo. Przepisy tworzące fundament dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce nie ograniczają się tylko do jednego aktu prawnego, choć z pewnością najistotniejszym z nich jest ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹³. Jej uchwalenie niewątpliwie było doniosłym wydarzeniem w procesie kształtowania otoczenia prawnego organizacji pozarządowych. Po transformacji ustrojowej największe znaczenie dla funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce miały dwa akty prawne: ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach¹⁴ oraz ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach¹⁵. Zakres ich regulacji nie odnosił się jednak do zasad i form współpracy administracji publicznej z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego, co z kolei stanowi podstawę dla budowania modelu współpracy międzysektorowej. Dynamicznemu rozwojowi sektora pozarządowego w pierwszej połowie lat 90-tych XX wieku nie towarzyszyło bowiem myślenie o kształtowaniu prawnych warunków funkcjonowania organizacji trzeciego sektora, także w kontekście wykorzystania ich możliwości i potencjału w sferze wykonywania zadań publicznych. Kontekst nadała właśnie ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Przed wszystkim mocą jej przepisów wprowadzono daleko idące zmiany w zasadach przekazywania organizacjom pozarządowym zadań publicznych do realizacji oraz środków finansowych na pokrycie kosztów ich wykonania, a także przyjęto iż współpraca odbywać się będzie na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Zgodnie z ustawą, współpraca organów administracji publicznej i organizacji pozarządowych może polegać na zleceniu realizacji zadań publicznych, wzajemnym informowaniu się o planowanych kierunkach działalności i współdziałaniu w celu zharmonizowania tych kierunków, konsultowaniu projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji, konsultowaniu projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych z radami działalności pożytku publicznego, tworzeniu wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, zawieraniu umów o wykonanie inicjatywy lokalnej (tylko na poziomie lokalnym) lub umów partnerstwa¹⁶.

Organizacje mogą być nie tylko wykonawcami zadań, ale też inicjatorami i uczestnikami projektowania regulacji. Jak już wspomniano, zgodnie z art. 5b ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organ administracji rządowej może, w drodze zarządzenia, przyjąć, po konsultacjach

¹³ Dz. U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.

¹⁴ Dz. U. Nr 46, poz. 203 z późn. zm.

¹⁵ Dz. U. Nr 20, poz. 104 z późn. zm.

¹⁶ Art. 5 pkt. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 na okres od roku do 5 lat.

Finansowanie działalności pożytku publicznego ze środków publicznych możliwe jest w efekcie wspierania realizacji zadań publicznych oraz przez powierzanie realizacji zadań publicznych. Wspieranie realizacji zadań publicznych polega na dofinansowywaniu w oparciu o zasady wynikające z ustawy o finansach publicznych działalności statutowej organizacji, jeśli mieści się ona w ustawowej sferze pożytku publicznego. Z kolei drugim trybem przekazywania środków finansowych organizacjom pozarządowym jest zlecenie wykonania zadań publicznych, które polega na przeniesieniu zobowiązań na podmiot niepubliczny wraz z przekazaniem środków niezbędnych do ich wykonania¹⁷. Finansowanie zadań odbywa się w drodze otwartego konkursu, z wyjątkiem możliwości zlecenia z pominięciem otwartego konkursu, przewidzianego w art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁸.

Powyższa analiza wskazuje na szerokie *spectrum* możliwych form współpracy administracji publicznej, w tym administracji centralnej z organizacjami pozarządowymi. W okresie minionych dwudziestu pięciu lat organizacje zaliczane do trzeciego sektora trwale wrosły w krajobraz instytucji i podmiotów działających na rzecz budowania społeczeństwa obywatelskiego i realizacji zadań adresowanych do różnych grup odbiorców. Nie można jednak oprzeć się wrażeniu, że we współpracy tej coś wciąż nie układa się, tak jak powinno, a po obu stronach – tak administracji publicznej, jak i wśród przedstawicieli sektora można znaleźć osoby formułujące krytyczne wnioski dotyczące jakości współpracy i przestrzegania zasad współpracy sformułowanych ponad dziesięć lat temu w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Trzeba mieć też na uwadze, że inne problemy we współpracy występują na poziomie lokalnym czy regionalnym, a inne na poziomie centralnym, w zakresie współpracy urzędów centralnych czy poszczególnych ministerstw z organizacjami pozarządowymi. Z pewnością kluczowy wpływ na to ma zakres podmiotowy działania danego resortu oraz wykorzystywane w praktyce formy współpracy.

5. Podstawowe informacje o Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kontekście współpracy z organizacjami pozarządowymi

Zgodnie art. 14 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej¹⁹, dział „kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” obejmuje sprawy rozwoju i opieki nad materialnym i niematerialnym

¹⁷ Art. 5 pkt. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

¹⁸ Art. 5 pkt. 8 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

¹⁹ Dz. U. 2013, poz. 743

dziedzictwem narodowym oraz sprawy działalności kulturalnej, w tym mecenatu państwowego nad tą działalnością, w szczególności w zakresie: podtrzymywania i rozpowszechniania tradycji narodowej i państwowej; ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; działalności muzeów; miejsc pamięci narodowej, grobów i cmentarzy wojennych, pomników zagłady i ich stref ochronnych; działalności twórczej, artystycznej, kultury ludowej i rękodziela artystycznego oraz ich ochrony; wydawnictw, księgarstwa, bibliotek i czytelnictwa; edukacji kulturalnej; wystaw artystycznych; polityki audiowizualnej, w szczególności w zakresie prasy, radia, telewizji i kinematografii; amatorskiego ruchu artystycznego, organizacji i stowarzyszeń regionalnych oraz społeczno-kulturalnych; wymiany kulturalnej z zagranicą; działalności widowiskowej i rozrywkowej. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego sprawuje nadzór nad Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych. Ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podlega Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Ponadto, stosownie do art. 38 przedmiotowej ustawy, Minister właściwy do spraw kultury fizycznej i turystyki w celu realizacji swoich zadań, jak każdy z ministrów kierujący określonym działem, współdziała, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach oraz w zakresie wynikającym z potrzeb danego działu m.in. z organizacjami społecznymi.

Regulacje prawne dotyczące organizacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego stanowi:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.²⁰,
- ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej²¹,
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 października 1999 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego²²,
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 września 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego²³,
- Zarządzenie Nr 69 Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 września 2010 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego²⁴,
- Zarządzenie Nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 września 2010 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego²⁵,

²⁰ <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/regulacje-prawne-dotyczace-organizacji-ministerstwa-sprawiedliwosci/download,1671,0.html>

²¹ <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/regulacje-prawne-dotyczace-organizacji-ministerstwa-sprawiedliwosci/download,1671,2.html>

²² Dz. U Nr 91, poz. 1014

²³ Dz. U 2014, poz. 1258

²⁴ M. P. Nr 66, poz. 847

²⁵ http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr5.pdf

- Załącznik do zarządzenia nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 września 2010 r. Regulamin organizacyjny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego²⁶,
- Załącznik do regulaminu Organizacyjnego wprowadzonego zarządzeniem nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 września 2010 r. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, według właściwości przedmiotowej departamentów²⁷,
- Zarządzenie Nr 43 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 września 2011 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego²⁸,
- Zarządzenie Nr 44 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 września 2011 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego²⁹,
- Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie podziału czynności pomiędzy ministra, sekretarza stanu, podsekretarza stanu i dyrektora generalnego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego³⁰,
- Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 kwietnia 2012 r. w sprawie trybu postępowania legislacyjnego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz udziału w tym postępowaniu organów administracji rządowej i jednostek organizacyjnych, nadzorowanych lub podległych Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego³¹,
- Obwieszczenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 13 lutego 2014 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego³².

Stosownie do §2 Statutu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wprowadzonego mocą Zarządzenia Nr 69 Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 września 2010 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego w skład ministerstwa wchodzi:

- Gabinet Polityczny Ministra³³,
- dziesięć departamentów (Departament Dziedzictwa Kulturowego, Departament Finansowy, Departament Funduszy Europejskich, Departament Legislacyjny, Departament Mecenatu Państwa,

²⁶ http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr_5a.pdf

²⁷ <http://bip.mkidn.gov.pl/pages/status-prawny-mkidn.php>

²⁸ http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr_6.pdf

²⁹ http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr_7.pdf

³⁰ http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20150109zarzadzenie_MKiDN_z_dn-17-07-2014_poz-33.pdf

³¹ http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120426Zarzadzenie_p-18_post_legisl.pdf

³² M. P 2014, poz. 243

³³ <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/struktura-organizacyjna/gabinet-polityczny-ministra/>

Departament Narodowych Instytucji Kultury, Departament Ochrony Zabytków, Departament szkolnictwa Artystycznego i edukacji Kulturalnej, Departament Własności Intelektualnej i Mediów, Departament Współpracy z Zagranicą) oraz

- sześć biur (Biuro Administracyjno-Budżetowe, Biuro Audytu Wewnętrznego i Kontroli, Biuro Kadr i Szkolenia, Biuro Ministra, Biuro Obsługi Prawnej, Centrum Informacyjne).

Obligatoryjne organy opiniodawczo-doradcze działające w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego to Rada do Spraw Muzeów, Zespół do spraw Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych, Rada Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Główna Komisja Konserwatorska przy Generalnym Konserwatorze Zabytków oraz Krajowa Rada Biblioteczna. Charakter fakultatywny mają Komisja do spraw Znaków Dziedzictwa Europejskiego, Rada do Spraw Szkolnictwa Artystycznego przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Zespół do spraw reformy prawa autorskiego, Rada Organizacji Pozarządowych przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Zespół do spraw digitalizacji, Komitet społeczny ds. Paktu dla Kultury, Zespół do spraw niematerialnego dziedzictwa kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Komitet do spraw Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce, Rada do spraw Instytucji Artystycznych oraz Zespół do spraw ustalenia zasad udostępniania materiałów drukowanych osobom niewidomym i niedowidzącym³⁴.

Spośród tych ciał na szczególną uwagę zasługuje Rada Organizacji Pozarządowych, Rada do spraw Instytucji Artystycznych oraz Komitet Społeczny ds. Paktu dla Kultury. Rada Organizacji Pozarządowych działa na podstawie Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 października 2012 r. w sprawie powołania Rady Organizacji Pozarządowych przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego³⁵. Nabór do Rady przeprowadzany jest każdorazowo w trybie ogłaszanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego otwartego naboru zgłoszeń. Rada liczy 20 Członków. Struktura składu Rady została określona w taki sposób, aby reprezentowane były w niej zarówno organizacje duże, działające w skali całego kraju (6 przedstawicieli), jak również organizacje działające na poziomie lokalnym (6 przedstawicieli), a także stowarzyszenia twórcze reprezentujące poszczególne grupy artystów (6 przedstawicieli). Dodatkowo w skład Rady wchodzi przedstawiciel Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz przedstawiciel Rady Działalności Pożytku Publicznego przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej. Ostateczny wybór członków Rady następuje w drodze decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w oparciu o rekomendacje właściwych departamentów merytorycznych³⁶.

³⁴ art. 7 ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, Dz. U. z 2012 r. poz. 392

³⁵ M. P 2012, poz. 55

³⁶ § 3 pkt. 1-3 Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 października 2012 r. w sprawie powołania Rady Organizacji Pozarządowych przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

W ocenie kandydatur brane są pod uwagę m. in. następujące kryteria: aktywność organizacji, kompetencje i doświadczenie zgłoszonego kandydata, zakres działalności, udział w sieciach i innych formach partnerstw organizacji pozarządowych. Zgodnie z § 3 pkt. 6 Zarządzenia, Kadencja członków Rady trwa cztery lata. W celu zapewnienia reprezentatywności Rady, Minister na wniosek Rady lub z własnej inicjatywy, co dwa lata odwołuje połowę członków Rady. Do głównych zadań Rady należy przedstawianie propozycji i opinii w zakresie kierunków i form współpracy Ministra z organizacjami pozarządowymi w sektorze kultury oraz wypracowywanie rekomendacji w zakresie swojej działalności; prezentowanie opinii w zakresie modeli wspierania i rozwoju potencjału kulturowego oraz kreatywnego w Polsce, w tym wykorzystywania funduszy budżetowych i funduszy europejskich w sektorze kultury, a także w zakresie wspierania rozwoju kapitału społecznego; wyrażanie opinii o projektach aktów prawnych ważnych dla organizacji pozarządowych działających w sektorze kultury; zbieranie, analizowanie i przedstawianie Ministrowi informacji na temat ważnych dla organizacji pozarządowych zjawisk, inicjatyw i procesów w sektorze kultury³⁷.

Komitet Społeczny ds. Paktu dla Kultury działający przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa został powołany dnia 4 września 2011 roku na mocy §17 Paktu dla Kultury podpisanego dnia 14 maja 2011 roku przez ówczesnego Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska. Na podstawie §16 tego Paktu został powołany Zespół ds. Paktu dla Kultury, jako organ pomocniczy Prezesa Rady Ministrów. W skład tego zespołu wchodzi przedstawiciele administracji rządowej, samorządów terytorialnych, organizacji społecznych i Obywateli Kultury³⁸. Trzeba wyjaśnić, że punktem wyjścia dla działań wskazanych przez Obywateli Kultury był Kongres Kultury Polskiej z 2009 roku. Formalny proces realizacji Paktu rozpoczęło ustanowienie wspomnianych wyżej dwóch ciał doradczych. Projekty wynikające z przyjętego wówczas porozumienia są prezentowane w ramach prac tych gremiów, a także ich zespołów i grup roboczych³⁹. Komitet liczy 25 członków przy czym stronę społeczną reprezentuje 20 osób. Posiedzenia Komitetu Społecznego odbywają się cyklicznie, co dwa miesiące⁴⁰.

Przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego działa także Rada do spraw Instytucji Artystycznych. Do zadań Rady należy: przedstawianie opinii w zakresie zarządzania i funkcjonowania instytucji artystycznych; wyrażanie opinii na temat zagadnień dotyczących życia artystycznego, szczególnie w odniesieniu do instytucji artystycznych; przedstawianie propozycji na temat usprawnienia i pogłębienia współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie działalności instytucji artystycznych;

³⁷ § 2 Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 października 2012 r. w sprawie powołania Rady Organizacji Pozarządowych przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

³⁸ http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/2012/20120518_prezentacja_obywatele2.pdf

³⁹ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/posts/minister-malgorzata-omilanowska-spotkala-sie-z-obywatelami-kultury-4826.php>

⁴⁰ Odpowiedź na pismo OFOP z dnia 10 kwietnia 2015 roku dotyczące danych w zakresie współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi (Sygn: L. dz. 95/2015), s. 3

wyrażanie opinii na temat innych zagadnień przedkładanych pod jej obrady przez Ministra, przewodniczącego Rady lub na wniosek 1/3 członków Rady. Zgodnie z § 4. pkt.1. Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 7 listopada 2011 roku w sprawie powołania Rady do spraw Instytucji Artystycznych, Minister powołuje członków Rady spośród wybitnych przedstawicieli kultury, w tym spośród kandydatów wskazanych przez stowarzyszenia działające w obszarze instytucji artystycznych (w szczególności: teatrów, filharmonii, oper), którzy wyróżniają się wiedzą merytoryczną, znajomością zagadnień i praktyką w zakresie zarządzania instytucjami artystycznymi, dorobkiem oraz osiągnięciami zawodowymi. Rada liczy 20 członków, a jej kadencja trwa trzy lata⁴¹. Wypada także zaznaczyć, iż w Radzie Ochrony Zabytków, będącej również ciałem opiniodawczo-doradczym Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zasiada przedstawiciel Towarzystwa Opieki nad Zabytkami oraz Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków⁴².

Organizacje pozarządowe biorą także udział w konsultowaniu aktów prawnych opracowywanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jednak trzeba podkreślić, że nie prowadzi ono dużej aktywności legislacyjnej. W 2013 roku ścieżkę legislacyjną zakończyło w ministerstwie sześć aktów prawnych – rozporządzeń Ministra. Ministerstwo wprowadziło poprzez wewnętrzne zarządzenie reguły prowadzenia konsultacji bezpośrednio odwołując się do *Siedmiu zasad konsultacji* opracowanych przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest jednym z czterech ministerstw posiadających odrębną zakładkę poświęconą konsultacjom publicznym na swojej stronie internetowej. Prowadzenie procesów konsultacyjnych w Ministerstwie Kultury leży w gestii departamentów merytorycznych, odpowiedzialnych za poszczególne zmiany w prawie. Nad terminowością konsultacji czuwa Departament Legislacyjny, który pełni również rolę doradcą dla departamentów merytorycznych odnośnie zakresu konsultacji, jak i decyzji, czy daną uwagę należy przyjąć czy odrzucić⁴³.

Na swojej stronie internetowej Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, deklaruje, że: *Organizacje pozarządowe działające w obszarze kultury, zrzeszające najaktywniejszych i najbardziej zaangażowanych w rozwój kultury i ochronę dziedzictwa narodowego obywateli, są jednym z kluczowych partnerów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Realizują one z powodzeniem szereg zadań publicznych z obszaru kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. O znacznej skali oraz wadze ich działalności świadczy poziom absorpcji środków publicznych w ramach Programów Ministra Kultury i*

⁴¹ Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 7 listopada 2011 roku w sprawie powołania Rady do spraw Instytucji Artystycznych (Dz. U MKiDN Nr 58)

⁴² Odpowiedź na pismo OFOP z dnia 10 kwietnia 2015 roku dotyczące danych w zakresie współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi (Sygn: L. dz. 95/2015), s. 3

⁴³ J. Grzeszak, K. Sadło, E. Stokłuska: *Konsultacje z zasadami*. Konsultacje publiczne w ministerstwach. Raport z przeglądu praktyk konsultacyjnych prowadzonych na szczeblu centralnym, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia, Warszawa, luty 2015, s. 63-66

Dziedzictwa Narodowego. W 2014 r. stosunek liczby dotacji przyznanych organizacjom pozarządowym do ogólnej liczby dotacji wyniósł 37%, zaś w 2013 r. było to 35%. Z kolei stosunek kwoty dotacji przyznanych organizacjom pozarządowym do ogólnej liczby dotacji w 2014 r. wyniósł 29%, a w 2013 r. 25%⁴⁴.

Działania organizacji pozarządowych są wspierane finansowo przez Programy Ministra. W 2015 roku ogłoszono osiem Programów, w których o środki mogą ubiegać się podmioty zaliczane do trzeciego sektora:

- Wydarzenia artystyczne,
- Kolekcje,
- Promocja literatury i czytelnictwa,
- Edukacja,
- Obserwatorium kultury,
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Dziedzictwo kulturowe,
- Rozwój infrastruktury kultury.

Celem Programu Wydarzenia artystyczne jest promocja, wspieranie i popularyzacja najwartościowszych zjawisk z obszaru muzyki, teatru, tańca, kinematografii oraz sztuk wizualnych, jak również promocja polskiej kultury za granicą. Program Wydarzenia artystyczne składa się z następujących priorytetów: Muzyka, Teatr i Taniec, Film, Promocja kultury polskiej za granicą oraz Sztuki wizualne⁴⁵. Z kolei celem Programu Kolekcje jest rozwój oraz tworzenie narodowych i regionalnych kolekcji sztuki współczesnej, kolekcji muzealnych oraz tworzenie nowych dzieł muzycznych. Program Kolekcje składa się z następujących priorytetów: Zamówienia kompozytorskie, Narodowe kolekcje sztuki współczesnej, Regionalne kolekcje sztuki współczesnej, Kolekcje muzealne⁴⁶. Celem Programu Promocja literatury i czytelnictwa jest rozwój i promocja literatury, czytelnictwa oraz wspieranie wydawania i popularyzacji wartościowych czasopism kulturalnych.

Program ten składa się z następujących priorytetów: Literatura, Czasopisma, Promocja czytelnictwa oraz Partnerstwo publiczno-społeczne⁴⁷. Celem Programu Edukacja jest rozwijanie ekspresji twórczej i kreatywności, podnoszenie kompetencji artystycznych i medialnych. Program ten składa się z

⁴⁴ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/kultura-i-dziedzictwo/rada-organizacji-pozarzadowych-przy-mkidn.php>

⁴⁵ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/wydarzenia-artystyczne/informacje-ogolne.php>

⁴⁶ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/kolekcje/informacje-ogolne.php>

⁴⁷ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/promocja-literatury-i-czytelnictwa/informacje-ogolne.php>

następujących priorytetów: Edukacja kulturalna, Edukacja artystyczna oraz Edukacja medialna i informacyjna⁴⁸.

Celem programu Obserwatorium kultury jest zdiagnozowanie szczególnie istotnych obszarów działania polityki kulturalnej poprzez dofinansowywanie projektów badawczych oraz projektów interpretujących dane o kulturze⁴⁹. Z kolei celem programu Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na pokrycie tzw. wkładu własnego dla zadań, które ubiegają się o dofinansowanie w ramach programów europejskich⁵⁰. Natomiast celem Programu Dziedzictwo kulturowe jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Program Dziedzictwo kulturowe składa się z następujących priorytetów: Ochrona zabytków, Wspieranie działań muzealnych, Kultura ludowa i tradycyjna, Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą, Ochrona zabytków archeologicznych, Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego oraz Miejsca Pamięci Narodowej⁵¹. Wreszcie, celem Programu Rozwój infrastruktury kultury jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury. Program ten składa się z następujących priorytetów: Infrastruktura kultury, Infrastruktura szkolnictwa artystycznego oraz Infrastruktura domów kultury⁵².

W latach 2010 – 2015 organizacje pozarządowe złożyły łącznie 17367 wniosków o dofinansowanie spośród których 4708 wniosków otrzymało dofinansowanie w kwocie 413 764 285, 51 zł. Jedynie w 2015 roku 3764 organizacje ubiegały się o dotację w poszczególnych Programach i Priorytetach, z czego wsparcie otrzymało 964 wnioski na łączną kwotę 74 720 771 zł.

W odniesieniu do procedury dofinansowania projektów w ramach wyżej wymienionych Programów i zawartych w nich Priorytetów, trzeba zauważyć, że zastosowanie mają do nich przepisy odrębne wobec ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Stosowane są tu bowiem regulacje zawarte w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 września 2005 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, szczegółowego trybu składania wniosków o udzielenie dotacji oraz trybu przekazywania i rozliczania udzielonych dotacji⁵³, Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30

⁴⁸<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/edukacja/informacje-ogolne.php>

⁴⁹ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/obserwatorium-kultury.php>

⁵⁰ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/promesa-mkidn.php>

⁵¹ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/dziedzictwo-kulturowe/informacje-ogolne.php>

⁵² <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/rozwoj-infrastruktury-kultury/informacje-ogolne.php>

⁵³ Dz. U. Nr 177, poz. 1474, z 2006 r. Nr 12, poz. 72 i Nr 222, poz. 1632, z 2007 r. Nr 247, poz. 1831, z 2008 r. Nr 139, poz. 879 oraz z 2010 r. Nr 150, poz. 1005

czerwca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury⁵⁴, Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków⁵⁵ oraz Zarządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2014 roku w sprawie wytycznych do programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2015⁵⁶.

Zgodnie z § 5 Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 1 września 2005 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, szczegółowego trybu składania wniosków o udzielenie dotacji oraz trybu przekazywania i rozliczania udzielonych dotacji, wnioski po zarejestrowaniu są poddawane procedurze oceny formalnej i rachunkowej, a następnie oceny merytorycznej według kryteriów określonych odrębnie dla każdego programu.

Zgodnie z § 6 Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2014 roku w sprawie wytycznych do programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2015, wnioski rozpatrywane są w czterech etapach:

- etapie oceny formalnej, która polega na stwierdzeniu czy dany wniosek nie zawiera uchybień lub błędów formalnych;
- etapie oceny punktowej, której podlegają wnioski nie zawierające uchybień i błędów formalnych;
- etapie, w którym Minister przyznaje dofinansowania dla zadań na podstawie rekomendacji dyrektora instytucji zarządzającej;
- etapie, w którym Minister przyznaje dofinansowania dla wybranych zadań w trybie odwoławczym.

Regulamin danego programu może jednak określać inne etapy rozpatrywania wniosków. Zgodnie z § 6 Zarządzenia, wnioskodawcy, w których wnioskach stwierdzono uchybienia formalne, otrzymują na wskazany we wniosku adres poczty elektronicznej informację o popełnionych uchybieniach i mają możliwość poprawienia uchybień w ciągu siedmiu dni od dnia wysłania informacji przez instytucję zarządzającą. Warunkiem przyjęcia przez instytucję zarządzającą poprawionej dokumentacji jest jej właściwe skorygowanie oraz dostarczenie w terminie. Ocena każdego wniosku jest dokonywana w skali od 0 do 100 punktów i składa się z trzech elementów:

- oceny wartości merytorycznej – której dokonuje zespół sterujący, zgodnie z kryteriami określonymi w regulaminie danego programu,

⁵⁴ Dz. U. Nr 118, poz. 797

⁵⁵ Dz. U. z 2014 r., poz. 399

⁵⁶ Dz. U. MKiDN z dnia 29 września 2014, poz. 39

- oceny wartości organizacyjnej – której dokonuje instytucja zarządzająca, zgodnie z kryteriami określonymi w regulaminie danego programu,
- oceny zgodności zadania ze strategicznymi celami danego programu – której w uzgodnieniu z ministrem dokonuje instytucja zarządzająca, zgodnie z kryteriami określonymi w regulaminie danego programu⁵⁷.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, to Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego pełni także rolę Operatora dwóch programów finansowanych z funduszy norweskich i funduszy EOG w latach 2009 - 2014. W ramach Programu *Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego* realizowane są projekty, których celem jest poszerzenie oferty kulturalnej i różnorodności prezentowanych wydarzeń artystycznych, realizowanych w ramach projektów partnerskich instytucji polskich z instytucjami z Norwegii, Islandii i Liechtensteinu. Program realizowany jest we współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z Norweską Radą Sztuki przy wsparciu Norweskiego Dyrektoriatu ds. Dziedzictwa Kulturowego. Realizowane projekty muszą wpisywać się w obszary tematyczne takie, jak: edukacja artystyczna i kulturalna, dziedzictwo kulturowe, w tym dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne oraz literatura i archiwa, muzyka i sztuki sceniczne, sztuki plastyczne i wizualne⁵⁸.

W ramach Programu współfinansowana jest m.in. organizacja wydarzeń artystycznych, wspieranie współpracy oraz wymiany artystów oraz współpracy szkół i uczelni artystycznych, współpraca ekspertów z obszaru dziedzictwa kulturowego, współpraca międzyinstytucjonalna instytucji kultury i archiwów. Wsparcie w ramach Programu skierowane jest do: jednostek samorządu terytorialnego, instytucji kultury, szkół i uczelni artystycznych, archiwów państwowych i organizacji pozarządowych ze sfery kultury. Alokacja Programu wynosi ponad 11 mln. euro, a maksymalny poziom dofinansowania projektu wynosi 90%. Z Programu udzielane są granty, których wartość dla projektów małych wynosi od 50 tys. do 150 tys. euro, z kolei dla projektów dużych powyżej 150 tys. euro do 1 mln euro⁵⁹.

Z kolei w ramach Programu *Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego* finansowane są takie typy działań jak:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);

⁵⁷ § 9 Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2014 roku w sprawie wytycznych do programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2015

⁵⁸ *Podręcznik Wnioskodawcy. Program Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego*, Warszawa, wersja z dn. 15.04.2013 r., <http://www.eog2016.mkidn.gov.pl/pages/pl/kirdk/dokumenty.php>

⁵⁹ <http://www.eog2016.mkidn.gov.pl/pages/pl/prkia/o-programie.php>

- budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury o znacznym potencjale wpływu na społeczno-ekonomiczny rozwój regionu (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);
- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych (zakup wyposażenia i sprzętu służącego do konserwacji może stanowić integralną część projektu);
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury (zakup wyposażenia i sprzętu służącego do digitalizacji może stanowić integralną część projektu)⁶⁰.

Alokacja na Program wynosi blisko 82 mln euro. Wsparcie w jego ramach skierowane jest do jednostek samorządu terytorialnego państwowych i samorządowych instytucji kultury, państwowych szkół i uczelni artystycznych publicznych uczelni wyższych, archiwów państwowych, organizacji pozarządowych ze sfery kultury oraz kościołów i związków wyznaniowych⁶¹.

Ponadto, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może udzielać honorowego patronatu wydarzeniom lub przedsięwzięciom bezpośrednio związanym z polityką kulturalną Państwa i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Patronat jest wyróżnieniem przyznawanym przede wszystkim cyklicznym przedsięwzięciom kulturalnym najbardziej znaczącym dla kultury i ochrony dziedzictwa narodowego rangi międzynarodowej bądź ogólnopolskiej. Podstawą ubiegania się o honorowy patronat jest Regulamin przyznawania Honorowego Patronatu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub jego członkostwo w Komitecie Honorowym⁶².

Informacje przywołane w tej sekcji wskazują, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego aktywnie współpracuje z organizacjami pozarządowymi na wielu płaszczyznach. Współpraca ta ma zarówno wymiar finansowy, jak i pozafinansowy. W zakresie pozafinansowym polega ona na konsultowaniu projektów aktów normatywnych, udzielaniu honorowych patronatów nad wydarzeniami organizowanymi przez organizacje oraz udziale przedstawicieli trzeciego sektora w pracach Rady Organizacji Pozarządowych. Trzeba podkreślić, że skala finansowania zadań w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego, realizowanych przez organizacje jest bardzo duża. W latach 2010 – 2015 organizacje pozarządowe złożyły łącznie 17367 wniosków o dofinansowanie spośród których 4708 wniosków otrzymało

⁶⁰ *Podręcznik Beneficjenta. Program Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego, Mechanizm Finansowy EOG 2009-2014, Norweski Mechanizm Finansowy 2009 – 2014, Warszawa wrzesień 2014, dokument dostępny pod adresem: http://www.eog2016.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/Podr%C4%99cznik%20BF%20Jak%20wdra%C5%BCa%C4%87%20-0%20wersja%20II%203%2009%202014.pdf*

⁶¹ <http://www.eog2016.mkidn.gov.pl/pages/pl/prkia/dokumenty.php>

⁶² <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/ministerstwo/patronaty-honorowe.php>

dofinansowanie w kwocie 413 764 285, 51 zł. Jedynie w 2014 łączna kwota dofinansowania wniosków złożonych przez organizacje pozarządowe wynosiła 85 033 705,86 zł, natomiast w 2015 roku – 74 720 771 zł.

Dla porównania, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich przekazuje rocznie 60 mln złotych, natomiast w ramach Programu Aktywność Społeczna Osób starszych 40 mln zł rocznie. Szeroki zakres współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi wskazuje na konieczność uporządkowania tych relacji w ramach Programu współpracy, szczególnie biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonej diagnozy potrzeb i oczekiwań w tym obszarze.

6. Analiza wyników badań w zakresie współpracy organizacji pozarządowych z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Badanie prowadzone równolegle w Ministerstwie Sportu i Turystyki, Ministerstwie Sprawiedliwości, Ministerstwie Gospodarki oraz Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego wykazało, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wyróżnia najbardziej harmonijną współpracą z podmiotami zaliczanymi do trzeciego sektora oraz że dotyczy ona szerokiego wachlarza form. Dobrze ilustrują to poniższe wypowiedzi:

W wymiarze finansowym NGO stają się coraz ważniejszym partnerem – we wszystkich programach ministra NGO są beneficjentem około 30% środków (MKiDN_FGI_3)⁶³.

Nasz rozdzielnik potrafi osiągnąć liczbę 150 podmiotów, do których kierujemy prośbę o przesłanie uwag, nie tylko w kontekście aktów prawnych, ale też innych dokumentów związanych z kształtowaniem polityki państwa. Jest duża świadomość organizacji w zakresie patronatów (MKiDN_FGI_5).

Następuje też zmiana świadomości urzędników i ten dialog jest coraz bardziej zintensyfikowany i coraz bardziej ustrukturyzowany (MKiDN_FGI_1).

Wypowiedzi te wskazują, że organizacje pozarządowe są ważnym partnerem dla resortu, a urzędnicy doceniają wkład i wysiłki podejmowane przez organizacje pozarządowe w działaniach w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego. Niemniej jednak wciąż nie brakuje w tych relacjach istotnych problemów. Warto w tym miejscu odnieść się do następujących refleksji urzędników:

Byłoby nieprawdą, gdybym tak sielankowo rysowała ten obszar współpracy. Przykładem jest generowanie informacji zwrotnych dla NGO. Tu jest przestrzeń, jak to usprawnić (MKiDN_FGI_1).

Organizacje nie wywiązują się z przysyłania rocznych sprawozdań (MKiDN_FGI_3).

⁶³ Wypowiedzi wszystkich respondentów przywoływane są w treści raportu anonimowo. Przedstawiciele Ministerstwa biorący udział w wywiadzie grupowym oznaczeni są symbolem MKiDN_FGI, natomiast reprezentanci strony pozarządowej symbolem NGO_FGI. Respondenci udzielający wywiadów indywidualnych oznaczeni są NGO_IDI. Każdy z respondentów oznaczony jest też liczbą porządkową.

Czytając niektóre wnioski, ucieszył bym się, że niektóre projekty nie są realizowane. To nie wynika z mojej niechęci, ale widzę motywację do realizacji danego projektu, który ma być pomysłem na bezrobocie... Mutacje niektórych pomysłów pojawiają się w różnych konkursach na zasadzie „a może się uda” (MKiDN_FGI_4).

Światło rzucają na tę kwestię także następujące wypowiedzi respondentów wywodzących się w organizacji pozarządowych:

Nie powiedziałbym, że Ministerstwo prowadzi współpracę. Robi to, bo musi. Nie licząc kilku osób z Ministerstwa i instytucji podległych, które rozumieją, czym są NGO i są na stanowiskach, które mają znaczenie, nikt nie wie o co w tym chodzi. Natomiast gdybym miał scharakteryzować organizacje z poziomu Ministerstwa, to one są i tyle, coś trzeba z nimi zrobić. Są konkursy, one przymuszają urzędników żeby rozmawiać o programach, decyzjach (NGO_IDI_4).

Wydaje mi się, że Ministerstwo musi współpracować, bo nie ma wyjścia – są organizacje federacyjne, rzecznicze, które się łączą na poziomie wojewódzkim, czy krajowym i te organizacje „cisną” na Ministerstwo, aby ta współpraca się rozwijała, w obszarze finansowym, ale też pozafinansowym. Moim zdaniem to jest też tak, że Ministerstwo ma taką refleksję, patrząc trochę na Zachód, że tam te NGO są jeszcze bardziej eksponowane i wzmocnione o podejmuje wyzwanie pójścia w tę stronę, a nie modelu Wschodniego (NGO_FGI_6).

Biorąc powyższe pod uwagę, powołanie Zespołu konsultacyjnego, składającego się z przedstawicieli zarówno Ministerstwa, jak i podmiotów należących do trzeciego sektora jest bardzo pożądane. Wymiana poglądów dotyczących współpracy może przynieść wiele konstruktywnych zmian.

6.1. Identyfikacja mocnych stron w zakresie dotychczasowej współpracy, w tym dobrych praktyk

Z pewnością mocną stroną w zakresie dotychczasowej współpracy jest jej **bardzo szeroki zakres oraz stosowanie różnych jej form**. Wskazuje to na duże doświadczenie partnerów, daje możliwość czerpania z dotychczasowej praktyki i jednoczesnego rozwiązywania zdiagnozowanych problemów. Współpraca międzysektorowa ma wysoki potencjał rozwojowy i efektywnościowy. Wynika to z faktu, iż zarówno przedstawiciele Ministerstwa, jak i organizacji pozarządowych mają świadomość z korzyści ze współpracy oraz adekwatne kompetencje i zasoby. Ilustrują to następujące wypowiedzi:

Jeśli chodzi o jakąś ocenę czy diagnozę tego systemu współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego od strony finansowej, takiej formalnej, technicznej, organizacyjnej, logistycznej, to układa się ona naszym zdaniem bardzo dobrze. Przede wszystkim programy są bardzo dobrze i klarownie opisane. Regulaminy są czytelne. Programy nie zazębiają się ze sobą. Wynikają z siebie (NGO_IDI_3).

Myślę, że MKiDN bardzo dobrze definiuje i zna NGO. Myślę, że raporty, które powstały na Kongres Kultury Polskiej tę wiedzę ugruntowały. Ministerstwo chwali się danymi, że udział NGO w wygranych dotacjach się zwiększa. Moim zdaniem rzeczywiście tak jest, wydaje mi się, że są to decyzje do pewnego stopnia przemyślane i świadome. Pomimo, że mam wiele różnych zastrzeżeń do funkcjonowania systemu kultury w Polsce, to MKiDN jest w porządku jeśli chodzi o dystrybuowanie środków (NGO_IDI_6).

Mam dobrą współpracę i pod względem procedur i współpracy z ludźmi (NGO_IDI_7).

Mocną stroną dotychczasowej współpracy jest także **stosowanie elektronicznego systemu składania wniosków**, którzy Respondenci ocenili bardzo pozytywnie:

Bardzo podoba mi się to, że jest generator wniosków. Można sprawdzić swoją historię, sprawozdanie składa się przez ten generator. To jest pomocne. Formalizacja składania wniosków została pomniejszona. Jeśli ktoś nie ma podpisu elektronicznego, to musi złożyć jedną kartkę na miejscu i to wszystko. Poza tym formularz jest przyjazny, przystosowany do działań kulturalnych. Mało tego, wydaje mi się, że urzędnicy rozliczający dotacje są liberalni i jest dość duży kredyt zaufania do organizacji. Jeśli rozliczenie wygląda dobrze, praktycznie nie występuje kontrola osobista (NGO_IDI_6).

Wydaje mi się, że te konkursy są dobrze zarządzane. System przez który składa się wnioski jest łatwy i intuicyjny, dość przejrzysty (NGO_IDI_11).

Respondenci wskazywali też na **znaczenie osobistych relacji z osobami odpowiedzialnymi po stronie Ministerstwa za nadzorowanie realizacji projektów i ich rozliczanie**:

W mojej ocenie w MKiDN jest otwartość na zatrudnianie osób, które mają doświadczenie współpracy lub pracy w NGO (NGO_IDI_1).

Z Ministerstwem Kultury współpracuje nam się bardzo dobrze. Zasady są przejrzyste, komunikacja z urzędnikami nienaganna. Wiemy do kogo się zwracać, znamy kierownika projektu, wiemy kto prowadzi naszą sprawę. Nie mieliśmy sytuacji pytań bez odpowiedzi, czy utrudniania formalnego. Wręcz przeciwnie bardzo przejrzyste klarowne zasady (NGO_IDI_3).

My współpracujemy z dwiema osobami – jedną na etapie składania wniosków i później dopinania dokumentów, a z drugą na etapie rozliczania. Te dwie osoby jak najbardziej przebijają się przez ten stereotyp myślenia o urzędnikach. Minimalizują biurokrację i konieczność wysyłania tysięcy pism (NGO_IDI_10).

Mocną stroną współpracy są także **działania Rady Organizacji Pozarządowych** przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Aktywność Rady oceniona została pozytywnie i to nie tylko przez jej

---

członków, ale także przez osoby działające w organizacjach pozarządowych w sferze kultury. Oznacza to, że efekty działania Rady są widoczne, a Rada wypracowała kanały komunikacji z sektorem:

Rada stworzyła szereg rekomendacji, zostały one przekazane do Pani minister. Nie wiem, czy jest wielki efekt tego, może też ponieważ to nazywa się Rada, ma doradzać, zwracać uwagę, i to na pewno czyni. Te propozycje dotyczą rzeczy tak trudnych, że właściwie nie można się spodziewać szybkich efektów, to jest jakiś proces (NGO_IDI_12).

Jestem członkiem Rady Organizacji Pozarządowych przy Ministrze Kultury. Przez ostatnie dwa lata cały czas postulowaliśmy różne zmiany przy Programach Ministra i one w większości zostały przyjęte (NGO_IDI_5).

Trzeba jednak podkreślić, że w odniesieniu do pracy Rady pojawiały się także wypowiedzi krytyczne oraz zawierające ciekawe refleksje:

Rada Organizacji Pozarządowych przy Ministrze Kultury nie ma żadnego wpływu. Ja postrzegam ją jako taki liść figowy przy Ministrze, którym on/ona zawsze się zakryje (NGO_IDI_9).

Z radami jest tak, że są doradcze i to zależy od charakteru ludzi. Takie rady to są ciała nieruchawe. Gdyby chciały zajmować się tym czym powinny, to nie robiłyby nic innego tylko siedziały w Ministerstwie i radziły. A to są ciała społeczne, za to się nie bierze ani grosza. (NGO_IDI_8).

Nie widzę potrzeby uczestniczenia Ministra na każdym posiedzeniu. Minister powinien być, gdy już mamy konkretne postulaty, nie musi się przysłuchiwać naszej dyskusji, szczególnie, gdy mamy spreczne opinie, bo to też różne interesy, nie oszukujmy się (NGO_IDI_5).

Dobłą praktyką wypracowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest **uregulowanie kwestii udzielania patronatów**. Jak wspomniano, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może udzielać honorowego patronatu wydarzeniom lub przedsięwzięciom bezpośrednio związanym z polityką kulturalną Państwa i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Patronat jest wyróżnieniem przyznawanym przede wszystkim cyklicznym przedsięwzięciom kulturalnym najbardziej znaczącym dla kultury i ochrony dziedzictwa narodowego rangi międzynarodowej bądź ogólnopolskiej. Podstawą ubiegania się o honorowy patronat jest Regulamin przyznawania Honorowego Patronatu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub jego członkostwo w Komitecie Honorowym. Zgodnie z Regulaminem, wnioski o przyznanie patronatu należy składać z wyprzedzeniem z uwagi na 30-dniowy tryb rozpatrywania. Każde pismo jest opiniowane przez departament merytoryczny, dlatego powinno zawierać szczegółowy opis przedsięwzięcia (m.in. termin, program, założenia, sposoby finansowania itd.). Ma to

umożliwić przygotowanie wyczerpującej opinii na jego temat. Udzielenie przedsięwzięciu honorowego patronatu nie jest równoznaczne z udzieleniem wsparcia finansowego, nie ma także żadnego wpływu na rozpatrzenie wniosków złożonych w ramach Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁶⁴.

Kończąc, warto zwrócić uwagę na wypowiedź jednego z Respondentów, dotyczącą **organizacji konkursów** w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rozwiązanie to stanowi dobrą praktykę: *Jest taka dobra zmiana, że kiedyś programy Ministra były ogłaszane 1 listopada i realnie były dwa tygodnie na złożenie wniosków. Trudno było napisać dobry i formalnie poprawny wniosek, z powodu ograniczonej ilości czasu. Teraz te programy są ogłaszane coraz wcześniej - niektóre są ogłaszane w październiku. To daje szansę, żeby się spokojnie zastanowić nad ideą projektu i dodatkowym finansowaniem, czego się nie da zrobić w dwa tygodnie. To są zmiany, które idą w dobrym kierunku.* Opisany wyżej mechanizm, stosowany w konkursach organizowanych w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pozwala na zachowanie ciągłości działania i finansowania projektów.

6.2. Identyfikacja barier i problemów w zakresie dotychczasowej współpracy

Lista barier i problemów dotyczących współpracy zdiagnozowanych w toku badania jest znacznie dłuższa, niż lista jej mocnych stron. Należy mieć świadomość, że przytaczane tu wypowiedzi, mające wzmacniać wnioski mogą wydawać się sprzeczne z argumentami prezentowanymi w sekcji 6.1, jednak konstatacje te pojawiły się w wielu wypowiedziach. Znaczenie ma także to, czy prezentują je przedstawiciele resortu czy trzeciego sektora.

Respondenci wskazali na szereg problemów wynikających z niedoskonałości procedury konkursowej w Programach Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Pierwszym problemem jaki wyraźnie uwypuklił się w badaniach dotyczy **braku oceny opisowej w procedurze oceny wniosków**: *Mam jedyny zarzut, że w procesie oceny nie ma oceny opisowej, nie wiemy, skąd się bierze punktacja. Znamy ją, ale nie wiemy na jakiej podstawie jest tworzona. Wiemy, że dostaliśmy 30/50 punktów w ocenie merytorycznej, ale nie wiemy z czego wynikają te punkty. Z tego co się zorientowałam to niestety nie ma możliwości, żebyśmy się dowiedzieli. W porównaniu do MPiPS to jednak jest różnica. To jest na minus zdecydowanie jeśli chodzi o MKiDN. Całą resztę jak najbardziej oceniałabym pozytywnie. Jest transparentność, przejrzystość (NGO_IDI_10).*

Kolejny problem dotyczy **braku przejrzystości procedury odwoławczej**: *O procedurze odwoławczej toczono dyskusję na Radzie, bo to jest element, który wzbudza mnóstwo kontrowersji. Bo tak naprawdę są ogłaszane wyniki, później można się odwołać, ale nie ma jasnych kryteriów, na jakiej*

⁶⁴ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/ministerstwo/patronaty-honorowe.php>

podstawie Minister podejmuje decyzję. W końcu w Radzie wygrała opcja, że jednak Minister ma prawo kształtowania polityki kulturalnej, w związku z tym robi jak chce. Ja się z tym nie zgadzam, bo powinien być mniejszy zakres wniosków, wśród których minister rozpatruje odwołanie. Teraz jak ktoś ma 50 czy 60 punktów na 100, to może się odwołać i tak jest we wszystkich programach. Jak się zobaczy na ilość wniosków poniżej 60 punktów, to to jest 3/4 wniosków, więc dochodzi do sytuacji, gdzie Minister musi po raz drugi rozstrzygać konkurs i tak naprawdę de facto ma wolną rękę (NGO_IDI_5).

Zrobiłem zestawienie, jak wygląda procentowy przydział środków w procedurze odwoławczej – jest to od 0% w Narodowej Fundacji Sztuki do 50% w literaturze – ten przeskok jest gigantyczny i zupełnie nieuzasadniony (NGO_FGI_3).

Wreszcie, problemem który wiąże się z organizacją i przebiegiem oceny konkursowej jest także niejasna kwestia zależności pomiędzy oceną merytoryczną i oceną zgodności zadania ze strategicznymi celami danego programu:

Konieczne jest lepsze wyjaśnienie procedury oceny strategicznej, która jest stosowana w MKiDN - bo tutaj ta ocena nie wynika z żadnego konkretnego dokumentu prawnego. Dlatego bardzo często jest tak, że ocena merytoryczna ma się nijak do oceny strategicznej, która jest narzędziem MKiDN do pomocy niektórym instytucjom (NGO_IDI_5).

MKiDN potrzebuje ludzi spoza Ministerstwa do legitymizacji swoich działań. Po prostu nie chce już samo podejmować decyzji o przyznaniu środków, więc szuka ekspertów na zewnątrz, przy czym niestety i tak zostawia sobie decydujący głos. Chodzi o punkty strategiczne, w wyniku przyznawania których rola eksperta jest często kwiatkiem do kozucha (NGO_FGI_6).

Trzeba zauważyć, że dwoje respondentów przychylnie oceniło aktualną procedurę konkursową, odnosząc się przy tym do kwestii odpolitycznienia konkursów: Mam poczucie, że jako organizacja wiem co się w tym systemie dzieje, że tych dotacji nie przydzielają anonimowe osoby. Pamiętam jeszcze czasy kiedy te komisje konkursowe były stałe i zasiedziały od lat. Można było z dokładnością szwajcarskiego zegarka powiedzieć, które organizacje dostaną dotacje, a które nie. Kiedy Pan Minister Zdrojewski wprowadził ten system odsunął dotacje od gabinetu politycznego. Mówię wprost, bo to są rzeczy powszechnie znane, że dotacje przechodziły przez gabinet polityczny i to tam decydowano, które kto dostanie. Kiedy to odsunął i stworzył system ekspercki, zrobiło się przejrzyste (NGO_IDI_3).

Moim zdaniem przebieg oceny jest wynikiem rewolucyjnej zmiany i nie powinniśmy jej dyskredytować. Odeszliśmy od modelu wskazywania palcem przez jedną osobę do modelu, że jest jakieś grono ekspertów i że możemy porozmawiać z Ministrem o współpracy (NGO_FGI_8).

Zastrzeżenia i wątpliwości w obniesieniu do tego obszaru jednoznacznie opisano także w raporcie z badań przeprowadzonych przez Sieć Badawczą Obserwatorium Żywej Kultury w *Projekcie autoewaluacji i ewaluacji Programów Ministra Kultury*. Otóż trzeba wyjaśnić, że w wytycznych do programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2015 przewidziano, o czym była już mowa, iż ocena każdego wniosku jest dokonywana w skali od 0 do 100 punktów i składa się z trzech elementów: oceny wartości merytorycznej, oceny wartości organizacyjnej oraz oceny zgodności zadania ze strategicznymi celami danego programu. Wątpliwości budzi jednak fakt, iż w wytycznych przewidziano, że w uzasadnionych przypadkach Minister może wskazać inną kwotę dofinansowania niż wynikająca z rekomendacji lub nie przyznać dofinansowania dla wniosku. Ponadto, punktacja uzyskana przez zadanie na etapie oceny punktowej nie jest wiążąca dla ministra na etapie rozpatrywania odwołań. Zatem *uzasadnienia znane są wyłącznie Ministrowi. Jest to przykład wysoce niedemokratycznego sprawowania władzy i prowadzenia niejawnej polityki kulturalnej*⁶⁵.

Kolejnym problemem jest **nadmierna biurokratyzacja we współpracy i usztywnienie procedur**: *Bardzo dużą bolączką to fakt, że nie mogę podpisać umowy na 2015 rok, dopóki nie zostaną zaakceptowane wszystkie raporty z moich projektów za 2014 rok. Gdybym miał tylko granty z MKiDN - to pierwsze pieniądze dostawałbym w kwietniu lub maju, co wyklucza jakąkolwiek stabilizację i zakłada, że NGO może działać tylko projektowo i akcyjnie. W innych ministerstwach nie trzeba mieć zaakceptowanego tego raportu z poprzedniego roku, tylko jeszcze z poprzedniego - i te środki są wypłacane dużo szybciej.* (NGO_IDI_5).

W toku prowadzonej diagnozy zwrócono także uwagę na problem **braku reprezentatywności trzeciego sektora w Radzie Organizacji Pozarządowych oraz jej umocowania i poparcia w środowisku**:

Zazwyczaj w tego typu ciałach trzeba mieć poparcie kilku NGO, a tutaj trzeba się zgłosić i to MKiDN decyduje o tym, kto w niej zasiada. Tam jest bardzo dużo przedstawicieli środowisk twórczych i organizacji typu ZAIKS, a do tego są takie organizacje i małe, i duże. Widać taki rozdźwięk pomiędzy potrzebami tych organizacji, to się jeszcze musi dotrzeć (NGO_IDI_5).

Rada Organizacji Pozarządowych przy Ministrze nie ma żadnych umocowań. My poradzimy, Minister posłucha i robi co chce. To jest w ogóle problem konsultacji społecznych. Ta Rada jest potrzebna, tylko że nikt nie potrafi wykorzystać tego potencjału, ani my nie potrafimy go przekazać. Może jest potrzebna jest jedna jakaś efekciarska rzecz, którą Rada by zrobiła, tak dla honoru. Opiniować na poziomie państwa jest bardzo trudno. Żeby cokolwiek zrobić, to powołuje się zespoły robocze i tam jest maks. 4-6 osób. Najwięcej

⁶⁵ B. Fatyga, J. A. Bakulińska: *Projekt autoewaluacji i ewaluacji Programów Ministra Kultury. Raport z badań. Propozycja metod i narzędzi*, Sieć Badawcza – Obserwatorium Żywej Kultury, Warszawa - Wrocław – Olsztyn – Białystok – Gdańsk, 2013-2014, s. 73

---

zależy właśnie od tych zespołów. W ten sposób kształtuje się drogę tego kraju, że parę osób dyktuje kierunki, gdzie zmierzamy (NGO_IDI_8).

Istotną barierą, która utrudnia współpracę i może rzutować na jej jakość w przyszłości, to **brak wspólnej wizji roli organizacji pozarządowych działających w sferze kultury w samym trzecim sektorze**. Skutkuje to osłabieniem pozycji organizacji w dialogu prowadzonym z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz uniemożliwia federalizację w tym obszarze. Dobrze oddają to poniższe wypowiedzi:

Jest widoczny rozdźwięk na dwa stanowiska. Kiedyś rzuciłam hasło o zaangażowaniu się w tworzenie federacji organizacji kulturalnych – zawsze jest skrajna odpowiedź „tak” lub „nie”. Mało jest dyskusji wokół szarości (NGO_FGI_1).

Przeżyłam co najmniej trzy próby założenia federacji organizacji kulturalnych, pierwsza była w 2003 roku – nawet 80 organizacji się zapisało. Niestety organizacje nie były wówczas w stanie wspólnie ustalić, o co walczymy. Podobnie jest w Poznaniu, gdzie Federacja Made in Poznań umarła. Zawsze się podnosi to, że środków na kulturę jest tak mała, że NGO walczą zamiast współpracować (NGO_FGI_8).

Tu nawet nie chodzi o Ministerstwo, to my się nie możemy dogadać – nie ma wspólnej wizji, czego my chcemy od Ministerstwa, chociaż przy tylu osobowościach artystycznych, to trudno się dziwić (NGO_FGI_3).

6.3. Identyfikacja pozytywnych czynników warunkujących zmiany w zakresie współpracy

Diagnoza pozwoliła na identyfikację dwóch pozytywnych czynników warunkujących zmiany w zakresie współpracy. Otóż pozytywne zmiany są możliwe dzięki **otwartości na współpracę prezentowanej przez pracowników Ministrowa Kultury i Dziedzictwa Narodowego** oraz fakt, iż **zmiany zachodzą już teraz**, co dobrze rokuje w zakresie dążenia do przejrzystości stosowanych procedur. Przykładem może być ogłaszanie konkursów na projekty wieloletnie, coraz wcześniejsze uruchamianie konkursów w ramach Programów w ciągu roku, a także możliwość finansowania etatów z dotacji. Dobrze oddają to poniższe wypowiedzi:

Dobrą praktyką byłoby więcej konkursów na projekty wieloletnie. To byłaby gwarancja, że projekt możesz poprowadzić. Tego nie ma we wszystkich priorytetach. To jest fajne wyjście, żeby była możliwość aplikowania we wszystkich programach w ten sposób (NGO_IDI_2).

Jeżeli chodzi o programy Ministra, to w porównaniu do tego, co było dwa lata temu, to widać dużą różnicę. Natomiast jest jeszcze bardzo dużo rzeczy do zrobienia, tylko to jest długi i żmudny proces (NGO_IDI_5).

6.4. Identyfikacja czynników ryzyka dla zmian w zakresie współpracy

Zrealizowane badanie pozwoliło na zidentyfikowanie trzech czynników ryzyka dla zmian w zakresie współpracy. Otóż w opinii respondentów – przedstawiciele trzeciego sektora czynnikiem ryzyka dla zmian w zakresie współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi jest **centralizacja działań w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego oraz brak współpracy z władzami samorządowymi**. Wielu Respondentów wskazywało na konieczność przenoszenia kompetencji i środków do samorządów lokalnych oraz wskazywało na ryzyko wynikające z tendencji do przenoszenia odpowiedzialności za finansowanie działań:

Problem polega na tym, na ile MKiDN może kształtować politykę kulturalną samorządów. Bo nie ma bezpośredniego przełożenia, ale może zabiegać o to (NGO_IDI_5).

Mam świadomość, że to się dokonuje siłą rzeczy w samorządach, no bo tam mamy te jednostki np. dom kultury, teatry. Ale jest dużo placówek zarządzanych centralnie i właściwie nie ma systemu współpracy z tymi jednostkami. Korzystania z ich zasobów, z ich infrastruktury. Każdy reguluje to w mniej lub bardziej formalny sposób samodzielnie. Ja uważam, że ten aspekt współpracy powinien być w programach współpracy bardzo uwidoczny. I stworzenie wspólnie mechanizmu korzystania z zasobów pozafinansowych (NGO_IDI_3).

Kwestia ta jest także dostrzegana przez przedstawicieli resortu: *Był pomysł, aby Minister zachęcał samorządy do zwiększania środków dla NGO – on nie może tego sugerować, w poszanowaniu autonomii samorządów. Minister Kultury jest jeden i łatwo do niego zaadresować sprawę (MKiDN_FGI_1).*

Działania NGO są komplementarne wobec tego, co robi Ministerstwo. Jednocześnie resort jak i instytucje mu podległe, nie są w stanie dotrzeć ze swoimi działaniami wszędzie, a państwa polskiego nie stać na to, żeby w każdej najmniejszej gminie była państwowa instytucja kultury. NGO pozwalają by kultura docierała do mniejszych miejscowości (NGO_FGI_2).

Kolejnym czynnikiem ryzyka mającym wpływ na organizowanie współpracy może być także **brak przepływu informacji o grantobiorcach pomiędzy poszczególnymi Departamentami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucjami mu podległymi**. Jest to szczególnie istotne, w sytuacji, gdy oferent korzysta jednocześnie z dofinansowania z kilku programów organizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współpracuje z instytucjami podległymi Ministerstwu.

W sytuacji gdy oferent nienależycie wywiązuje się w realizacji zadania lub nie składa w terminie sprawozdania, wówczas pożądanym byłoby, aby wiedzę o tym fakcie mieli pracownicy innych departamentów odpowiedzialni za prowadzenie postępowań konkursowych i kontrolę w zakresie realizacji zadań. Póki co system takie nie działa: *Mieliśmy taką sytuację, że czekaliśmy na środki z Instytutu Książki, a pani z tego Instytutu twierdziła, że jeszcze nie rozliczyliśmy się z departamentem Dziedzictwa Kulturowego za projekt z poprzedniego roku. Generalnie przez 3 miesiące nie było w ogóle kontaktu i sytuacja była dziwna. Później okazało się, że pan z Dziedzictwa Kulturowego zapomniał odhaczyć w systemie, że my projekt rozliczyliśmy. Był to też nasz błąd, że tego nie wyjaśniliśmy wcześniej. Pani z Instytutu Książki czekała na potwierdzenie, że rozliczyliśmy projekt, który już dawno został rozliczony. Coś zawiodło w ich wewnętrznym systemie powiadamiania się, w systemie informatycznym. Jedna jednostka czegoś nie odhaczyła, druga czekała na informacje i dlatego to tak długo trwało. Gdyby nie nasza interwencja to być może do dzisiaj nie mielibyśmy tych pieniędzy (NGO_IDI_10).*

Wreszcie, badanie wyraźnie uwypukliło **kwestię dywersyfikacji trzeciego sektora w obszarze kultury i podziału na duże organizacje ogólnopolskie i małe, lokalne organizacje:**

Oczywiście to jest pytanie, czy te organizacje małe potrzebują MKiDN - bo mówi się, że one powinny być utrzymywane przez samorządy. Natomiast istnieje bardzo ważny obszar, w którym te małe NGO powinny się komunikować z MKiDN i to jest zupełnie zapomniany obszar - obszar organizowania forum dyskusyjnych. Takie inicjatywy spelzają na niczym – po pierwsze małe organizacje nie zawsze mają czas przyjeżdżać do Warszawy i bywać tu raz na dwa miesiące, a z drugiej strony MKiDN nie rozumie wagi tego problemu i nie stwarza żadnych narzędzi do sensownego komunikowania się z tymi organizacjami, bo nie jest to im potrzebne – i tak już ma dużo męczarni z tymi 3-4 dużymi organizacjami, które ciągle coś chcą. Chodzi o to, żeby oswajać się, zmniejszać dystans - żeby po roku, czy dwóch - w końcu powiedzieć o tym, co jest ważne (NGO_IDI_4).

Postulowaliśmy o małe granty w obszarze wydarzeń artystycznych, aby małe NGO też mogły startować. Bo trudno porównywać małe imprezy z tymi wielkimi, a oba projekty są oceniane według tych samych kryteriów. Na razie nasz postulat nie spotkał się ze zrozumieniem (NGO_IDI_5).

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego poprzez Programy Ministra wspiera głównie widowiskowe i centralne wydarzenia kulturalne. Natomiast nie ma instytucjonalnej ścieżki dla małych organizacji i małych inicjatyw (NGO_FGI_2).

---

7. Podsumowanie

Diagnoza wykazała, że współpraca Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi przybiera różne formy i jest realizowana na szeroką skalę. Mocną stroną w zakresie dotychczasowej współpracy jest fakt, iż organizacje pozarządowe są ważnym partnerem dla resortu, a urzędnicy doceniają wkład i wysiłki podejmowane przez organizacje pozarządowe w działaniach w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego. Autem jest także bardzo szeroki zakres oraz stosowanie różnych form współpracy oraz stosowanie elektronicznego systemu składania wniosków. Pozytywne jest także nawiązywanie osobistych relacji z osobami odpowiedzialnymi po stronie Ministerstwa za nadzorowanie realizacji projektów i ich rozliczanie. Mocną stroną współpracy jest także uregulowanie kwestii udzielania patronatów oraz coraz wcześniejsze ogłaszanie konkursów. Pozytywnie oceniono także działania Rady Organizacji Pozarządowych.

Do problemów w zakresie współpracy można natomiast zaliczyć wątpliwości dotyczące procedury konkursowej, w szczególności brak oceny opisowej w procedurze oceny wniosków, brak przejrzystości procedury odwoławczej. Wskazano także na kwestię braku zależności pomiędzy oceną merytoryczną i oceną zgodności zadania ze strategicznymi celami danego programu. Problemem ujawnionym w badaniach jest także nadmierna biurokratyzaacja we współpracy i usztywnienie procedur, a także brak reprezentatywności trzeciego sektora w Radzie Organizacji Pozarządowych oraz jej umocowania i poparcia w środowisku. Respondenci wskazywali także na problem polegający na braku wspólnej wizji roli organizacji pozarządowych działających w sferze kultury w samym trzecim sektorze.

Diagnoza pozwoliła na identyfikację dwóch pozytywnych czynników warunkujących zmiany w zakresie współpracy. Jest nim otwartość na współpracę pracowników Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a także fakt, iż pewne zmiany już zachodzą. Przykładem może być ogłaszanie konkursów na projekty wieloletnie, coraz wcześniejsze uruchamianie konkursów w ramach Programów w ciągu roku, a także możliwość finansowania etatów z dotacji. Jeśli zaś chodzi o czynniki ryzyka, to za taki uznano centralizację działań w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego oraz brak współpracy z władzami samorządowymi, brak przepływu informacji o grantobiorcach pomiędzy poszczególnymi Departamentami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucjami mu podległymi. Za czynnik ryzyka uznano także kwestię dywersyfikacji trzeciego sektora w obszarze kultury i podziału na duże organizacje ogólnopolskie i małe, lokalne organizacje:

W toku badania często padały jednoznaczne opinie dotyczące jakości współpracy i zmiany w tym zakresie w ostatnich latach:

Jest coraz lepiej, ale jest jeszcze bardzo dużo rzeczy do zrobienia. W takiej sferze deklaratywnej wszystko jest w porządku, natomiast jak zejdziemy do codziennej praktyki, to pojawia się szereg różnych problemów i taka nierówność w traktowaniu NGO przez centralę (NGO_IDI_5).

Myślę, że urzędnicy coraz lepiej podchodzą do współpracy i z roku na rok staje się to coraz bardziej przyjazne, przynajmniej ja to tak odczuwam. Szczególnie po objęciu urzędu przez Minister Omilanowską. Nie narzekałam za czasów Ministra Zdrojewskiego, ale teraz pewne proste rzeczy, na które zwracaliśmy wcześniej są szybko wprowadzane (NGO_IDI_2).

Niemniej jednak, w wypowiedziach wielu Respondentów – reprezentantów trzeciego sektora, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wciąż jawi się jako skostniała struktura. Współpraca ta jest wciąż także obciążona stereotypami:

Jeśli chodzi o kwestie strategiczne to myślę, że jest duży ugór do zorania. W tej kwestii organizacje nie są tak poważnie brane, wręcz pokutuje wyobrażenie wśród urzędników, że NGO są od rzeczy społecznych, od akcji i że to nie są poważni partnerzy (NGO_IDI_6).

To jest chaos. Nie wiem, jak wygląda polityka kadrowa w Ministerstwie, ale zdecydowana większość osób, która pracuje w Ministerstwie nie ma pojęcia o kulturze. Tam pracują ignoranci i to jest bardzo duża liczba osób (NGO_IDI_4).

W tym miejscu nasuwa się jeszcze jedna istotna refleksja. Respondenci w toku badania nie odwoływali się w żaden sposób do zakresu i celów Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. Tymczasem, dokument ten przygotowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2013 roku, powinien być istotnym punktem odniesienia dla budowania współpracy i relacji międzysektorowych. W Strategii jako jedno z wyzwań dla kapitału społecznego określono zwiększenie aktywności i partycypacji społecznej. W ramach celu szczegółowego Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne wskazano natomiast dwa istotne priorytety: Priorytet 2.1: Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami oraz Priorytet 2.2: Rozwój i wzmocnienie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej⁶⁶. Ponadto Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego zakłada uwzględnianie w realizacji wszystkich celów, priorytetów i kierunków działań m. in. zasady partnerstwa i współdziałania podmiotów sektora publicznego

---

⁶⁶ *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 26 marca 2013 r., Załącznik do uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. (poz. 378)

z obywatelami oraz ich reprezentantami, w szczególności organizacjami obywatelskimi. Nasuwa się zatem spostrzeżenie, że dokument ten jest niestety tylko zbiorem postulatów.

Kończąc trzeba odnieść się do wątku konstrukcji Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Otóż jak wynika z badań przeprowadzonych przez Sieć Badawczą Obserwatorium Żywej Kultury w *Projekcie autoewaluacji i ewaluacji Programów Ministra Kultury*, choć Programy Ministra oparto na założeniach jawności, przejrzystości, wspierania obszarów zaniedbanych i przyczyniania się do utwierdzenia procedur demokratycznych w staraniach o środki finansowe, to jednak problemem okazały się w praktyce liczne odstępstwa od tych założeń. Zdaniem zespołu badawczego kierowanego przez prof. Barbarę Fatygę, problemem nie są nieprawidłowości, ale brak woli i umiejętności by je naprawić. W tym zakresie: *wskazuje się na w szczególności na jawne i niejawne psucie procedur, manipulacje decyzjami poprzez wykorzystywanie nieprecyzyjnych zapisów w dokumentach Programów Ministra oraz marginalizowanie znaczenia konkursów i ocen merytorycznych na rzecz podejmowania decyzji bez publicznego uzasadnienia i/lub wskazania ich kryteriów czy zamykanie się na krytykę*⁶⁷.

Przedmiotowa konstrukcja Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego budzi w opinii ekspertów wiele wątpliwości: *Powstaje pytanie dlaczego w sytuacji, gdy istnieje Polski Instytut Sztuki Filmowej – filmem zajmuje się Departament Własności Intelektualnej i Mediów? Dla zewnętrznego obserwatora niezrozumiałe jest również, dlaczego w sytuacji, gdy istnieją dobrze prowadzony Instytut Teatralny oraz dynamicznie rozwijający się Instytut Muzyki i Tańca (od 2010 roku) tymi priorytetami w programie Wydarzeń artystycznych musi zajmować się Departament Mecenatu Państwa? Zauważmy przy okazji, że w nazwie Instytutu połączona jest problematyka muzyki i tańca, a w nazwie priorytetu – taniec i teatr. Najwyraźniej, zatem twórcy Programów Ministra nie potrafią podjąć decyzji, do jakiego obszaru kultury należy taniec!*⁶⁸

8. Rekomendacje

- Utworzenie na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zakładki *Współpraca z organizacjami pozarządowymi*, w której znalazły by się usystematyzowane i komplementarne informacje dotyczące współpracy z trzecim sektorem.

⁶⁷ B. Fatyga, J. A. Bakulińska: *Projekt autoewaluacji i ewaluacji Programów Ministra Kultury. Raport z badań. Propozycja metod i narzędzi*, Sieć Badawcza – Obserwatorium Żywej Kultury, Warszawa - Wrocław – Olsztyn – Białystok – Gdańsk, 2013-2014, s. 19

⁶⁸ B. Fatyga, J. A. Bakulińska: *Projekt autoewaluacji i ewaluacji Programów Ministra Kultury. Raport z badań. Propozycja metod i narzędzi*, Sieć Badawcza – Obserwatorium Żywej Kultury, Warszawa - Wrocław – Olsztyn – Białystok – Gdańsk, 2013-2014, s. 31

-
- Wypracowanie procedur pozwalających na zachowanie równowagi we wspieraniu dużych i małych organizacji działających w obszarze sportu i turystyki. Procedury te powinny w szczególności zwiększać szanse małych i lokalnych organizacji, np. poprzez odrębne konkursy dedykowane wyłącznie dla tych podmiotów (małe granty).
  - Zlecenie monitoringu miejsca i roli Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w systemie finansowania kultury
  - Rozpoczęcie przebiegu tworzenia projektów aktów normatywnych czy dokumentów strategicznych powinno być poprzedzone ustaleniem ich kluczowych założeń ze stroną pozarządową, przy czym istotną kwestią jest zapewnienie odpowiedniej ilości czasu na złożenie uwag lub wniosków przez organizacje trzeciego sektora.
  - Zasadne jest opracowywanie planów tworzenia dokumentów strategicznych i projektów aktów normatywnych wraz z określeniem przybliżonego terminu rozpoczęcia prac. Pozwala to na ich zaplanowanie, uwzględnienie w harmonogramie zadań, w tym wydelegowanie przedstawicieli organizacji pozarządowych.
  - Partnerzy współpracujący powinni znać specyfikę działania sektorów, w których działają. To porządkuje relacje i eliminuje stereotypy.
  - W celu podnoszenia wiedzy partnerów należy szkolić przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz urzędników, którzy w ramach swoich kompetencji są zaangażowani we współpracę międzysektorową.
  - Należy tworzyć i aktualizować bazy organizacji eksperckich, *think-tanków*, które mogą być pomocne podczas opracowywania dokumentów strategicznych oraz prowadzeniu badań i analiz.
  - Konieczne jest wprowadzenie procedur w zakresie komunikacji wewnątrz Ministerstwa – w zakresie spraw dotyczących współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz na zewnątrz – w kontaktach z

---

organizacjami (bazy danych, stosowanie nowoczesnych kanałów komunikacji, platform konsultacyjnych etc.)

- Rewizji wymagają zasady organizowania konkursów ogłaszanych ramach Programów przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dotyczy to szczególnie dbałości o jawność i transparentność oceny, opisowe uzasadnienia ocen, przejrzystość procedury odwoławczej oraz określenie procedury oceny strategicznej, która jest stosowana w konkursach. W szczególności rekomenduje się określenie w regulaminach poszczególnych priorytetów Programów Ministra kryteriów, jakimi kieruje się dyrektor instytucji zarządzającej przy tworzeniu listy rekomendowanych wniosków do dofinansowania w ramach procedury odwoławczej.
- Konieczne jest wprowadzenie możliwości procentowego uwzględnienia pracy społecznej jako elementu wkładu własnego w projektach, wzorem innych konkursów ofert.
- Konieczne jest zadbanie o umocowanie i działania na rzecz poparcia w środowisku dla Rady Organizacji Pozarządowych przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- Konieczne jest utworzenie systemu, pozwalającego na przepływ informacji o grantobiorcach pomiędzy poszczególnymi Departamentami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucjami podległymi. Jest to szczególnie istotne, w sytuacji, gdy oferent korzysta jednocześnie z dofinansowania z kilku Programów organizowanych przez Ministerstwo.

Bibliografia

Akty prawne

Konstytucja RP (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483)

Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. 2013, poz. 743)

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 października 1999 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. U. Nr 91, poz. 1014)

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 września 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. U. 2014, poz. 1258)

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 września 2005 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, szczegółowego trybu składania wniosków o udzielenie dotacji oraz trybu przekazywania i rozliczania udzielonych dotacji (Dz. U. Nr 177, poz. 1474, z 2006 r. Nr 12, poz. 72 i Nr 222, poz. 1632, z 2007 r. Nr 247, poz. 1831, z 2008 r. Nr 139, poz. 879 oraz z 2010 r. Nr 150, poz. 1005)

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 czerwca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz. U. Nr 118, poz. 797)

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014 r., poz. 399)

Literatura

M. Arczewska: *My i oni – razem? Wpływ organizacji pozarządowych na procesy decyzyjne w krajach Grupy Wyszehradzkiej*, The Sasakawa Peace Foundation, Tokio 2008

M. Arczewska: *Współpraca międzysektorowa przy tworzeniu polityk publicznych dotyczących spraw społecznych i ochrony środowiska*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Biblioteka Pożytku Publicznego, Warszawa 2011

B. Fatyga, J. A. Bakulińska: *Projekt autoewaluacji i ewaluacji Programów Ministra Kultury. Raport z badań. Propozycja metod i narzędzi*, Sieć Badawcza – Obserwatorium Żywej Kultury, Warszawa – Wrocław – Olsztyn – Białystok – Gdańsk, 2013 – 2014

J. Grzeszak, K. Sadło, E. Stokłuska: *Konsultacje z zasadami*. Konsultacje publiczne w ministerstwach. Raport z przeglądu praktyk konsultacyjnych prowadzonych szczeblu centralnym, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia, Warszawa, luty 2015

J. Przewłocka, P. Adamiak, J. Herbst: *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2012*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2013

Siedem zasad konsultacji, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa maj 2013, https://mac.gov.pl/files/7_zasad_30-04.pdf, s. 3

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 26 marca 2013 r, Załącznik do uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. (poz. 378)

G. Wiaderek: *Jakość konsultacji publicznych w procesach legislacyjnych – szanse i bariery w działaniach organizacji pozarządowych i administracji publicznej*. Opracowanie przygotowane w ramach projektu „Konsultacje z zasadami”, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia, Warszawa luty 2015

M Żołądowska: *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Praktyczny Komentarz*,
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pożytku Publicznego, Warszawa 2011

Dokumenty źródłowe

Synergia – program współpracy MPiPS z organizacjami pozarządowymi na lata 2015-2017 współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet V Dobre rządzenie, Działanie 5.4 Rozwój potencjału trzeciego sektora, Poddziałanie 5.4.2 Rozwój dialogu obywatelskiego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2014

Odpowiedź na pismo OFOP z dnia 10 kwietnia 2015 roku dotyczące danych w zakresie współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi (Sygn: L. dz. 95/2015)

Opis projektu *Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym*, POKL.05.04.02-00-I27/15

Zarządzenie Nr 69 Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 września 2010 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podręcznik Wnioskodawcy. Program Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego, Warszawa, wersja z dn. 15.04.2013 r.,

Podręcznik Beneficjenta. Program Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego, Mechanizm Finansowy EOG 2009-2014, Norweski Mechanizm Finansowy 2009 – 2014, Warszawa wrzesień 2014

Zarządzenie Nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 września 2010 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Załącznik do zarządzenia nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 września 2010 r. Regulamin organizacyjny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

---

Załącznik do regulaminu Organizacyjnego wprowadzonego zarządzeniem nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 września 2010 r. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, według właściwości przedmiotowej departamentów

Zarządzenie Nr 43 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 września 2011 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zarządzenie Nr 44 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 września 2011 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie podziału czynności pomiędzy ministra, sekretarza stanu, podsekretarzy stanu i dyrektora generalnego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 kwietnia 2012 r. w sprawie trybu postępowania legislacyjnego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz udziału w tym postępowaniu organów administracji rządowej i jednostek organizacyjnych, nadzorowanych lub podległych Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2014 roku w sprawie wytycznych do programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2015 (Dz. U. MKiDN z dnia 29 września 2014, poz. 39)

Obwieszczenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 13 lutego 2014 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

---

Strony internetowe

<http://www.pozytek.gov.pl/Program,wspolpracy,Ministra,Pracy,i,Polityki,Spolecznej,z,organizacjami,pozarzadowymi,na,lata,2015-2017.,3602.html>

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr_5a.pdf

<http://bip.mkidn.gov.pl/pages/status-prawny-mkidn.php>

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr_6.pdf

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120130_zalacznik_nr_7.pdf

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20150109zarzadzenie_MKiDN_z_dn-17-07-2014_poz-33.pdf

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20120426Zarzadzenie_p-18_post_legisl.pdf

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/kultura-i-dziedzictwo/rada-organizacji-pozarzadowych-przymkidn.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/wydarzenia-artystyczne/informacje-ogolne.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/kolekcje/informacje-ogolne.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/promocja-literatury-i-czytelnictwa/informacje-ogolne.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/edukacja/informacje-ogolne.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/obserwatorium-kultury.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/promesa-mkidn.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/dziedzictwo-kulturowe/informacje-ogolne.php>

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2015/rozwoj-infrastruktury-kultury/informacje-ogolne.php>

Załączniki

Załącznik 1. Dyspozycje do wywiadu indywidualnego z kluczowymi reprezentantami ministerstw

Badacz przedstawia się, prosi respondenta o zgodę na nagranie rozmowy i wprowadza w tematykę badania. Badanie, w związku z którym proszę o rozmowę jest realizowane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych w ramach projektu „Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym”. Projekt finansowany jest ze środków PO KL. Celem badań jakościowych w tym projekcie, w tym wywiadów z przedstawicielami poszczególnych resortów jest przede wszystkim zbadanie potrzeb i oczekiwań ukierunkowanych na weryfikację tych potrzeb oraz zbadanie zakresu i form współpracy. W projekcie biorą udział cztery ministerstwa (Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Wnioski z badania posłużą do sporządzenia diagnozy, która będzie podstawą opracowania i skonsultowania założeń do programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które powstaną w tych ministerstwach.

Badacz prosi respondenta o podanie informacji na temat swoich doświadczeń we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

1. Dlaczego administracja rządowa współpracuje z organizacjami pozarządowymi? A dlaczego ministerstwo ..... prowadzi tę współpracę?
2. Na czym polega ta współpraca? Proszę opowiedzieć jak wygląda ona z punktu widzenia poszczególnych departamentów, czym się w związku z tym różni, jak zmienia się na przestrzeni ostatnich lat? Czy jest ona zorganizowana (Czy czy wypracowano dotychczas zasady współpracy, czy jest ona skoordynowana, czy pomiędzy poszczególnymi departamentami jest przepływ informacji, jak działa pamięć instytucjonalna w zakresie historii współpracy)?

(dopytać o możliwe formy współpracy: zlecenie zadań – w tym rodzaje realizowanych Programów, wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności, konsultowanie projektów aktów normatywnych, dokumentów strategicznych lub polityk publicznych w dziedzinach działalności statutowej NGO, udział w pracach zespołu/ów o charakterze konsultacyjnym i/lub doradczym, zawarcie umowy partnerskiej)

3. Jak ogólnie ocenia Pani/Pan efekty tej współpracy?
4. Czy współpraca ta przynosi korzyści? Jakież?
5. Czy Pani/Pana zdaniem, organizacje pozarządowe są ważnym partnerem dla ministerstwa? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jakież są tendencje w tym zakresie?
6. Jakież są największe potrzeby organizacji pozarządowych we współpracy z ministerstwem? Z czego to wynika? Czy są one zaspokajane? Jeśli nie, to czy można to zmienić, jak?
7. Czy w toku tej współpracy występują problemy, czy dostrzega Pani/Pan bariery w tym zakresie? Jakież są to problemy? Jakież są ich przyczyny? Czy można je rozwiązać – dlaczego tak, dlaczego nie? Co w zakresie współpracy ministerstwa z organizacjami pozarządowymi należałoby zmienić? Dlaczego?
8. Czy w toku współpracy wypracowano mechanizmy, które warto upowszechnić w innych resortach? Jeśli tak, na czym one polegają, czego dotyczą?
9. Czy uważa Pani/Pan, że obie strony – zarówno urzędnicy jak i przedstawiciele NGO są dobrze przygotowani do współpracy? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jak można to zmienić? Czy współpraca przebiega z poszanowaniem zasad współpracy określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (jawności, pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności i uczciwej konkurencji)?
10. Czy jest jeszcze jakaś kwestia, której nie poruszyliśmy w dyskusji, a chciałaby Pani/Pan zwrócić na nią uwagę?

Dziękuję Pani/Panu za rozmowę!

Załącznik 2. Dyspozycje do wywiadu indywidualnego z przedstawicielami NGO

Badacz przedstawia się, prosi respondenta o zgodę na nagranie rozmowy i wprowadza w tematykę badania.

Badanie, w związku z którym proszę o rozmowę jest realizowane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych w ramach projektu „Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym”. Projekt finansowany jest ze środków PO KL. Celem badań jakościowych w tym projekcie, w tym wywiadów z przedstawicielami organizacji mającymi doświadczenie we współpracy z danym resortem jest przede wszystkim zbadanie potrzeb i oczekiwań ukierunkowanych na weryfikację tych potrzeb oraz zbadanie zakresu i form współpracy. W projekcie biorą udział cztery ministerstwa (Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Wnioski z badania

---

posłużą do sporządzenia diagnozy, która będzie podstawą opracowania i skonsultowania założeń do programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które powstaną w tych ministerstwach.

Badacz prosi respondenta o podanie informacji na temat swoich doświadczeń we współpracy z ministerstwem oraz krótkie scharakteryzowanie reprezentowanej organizacji.

1. Dlaczego administracja rządowa współpracuje z organizacjami pozarządowymi? A jak Pani/Pan sądzi, dlaczego ministerstwo ..... prowadzi tę współpracę?
2. Na czym polega ta współpraca? Proszę opowiedzieć jak wygląda ona z punktu widzenia poszczególnych departamentów, z którymi Pani/Pana organizacja współpracuje, czym się w związku z tym różni, jak zmienia się na przestrzeni ostatnich lat? Czy Pani/Pana zdaniem jest ona zorganizowana (Czy ma Pani/Pan wiedzę czy wypracowano dotychczas zasady współpracy, czy jest ona skoordynowana, czy pomiędzy poszczególnymi departamentami jest przepływ informacji, jak działa pamięć instytucjonalna w zakresie historii współpracy)?

(dopytać o możliwe formy współpracy: zlecenie zadań – w tym rodzaje realizowanych Programów, wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności, konsultowanie projektów aktów normatywnych, dokumentów strategicznych lub polityk publicznych w dziedzinach działalności statutowej NGO, udział w pracach zespołu/ów o charakterze konsultacyjnym i/lub doradczym, zawarcie umowy partnerskiej)

3. Jak ogólnie ocenia Pani/Pan efekty tej współpracy?
4. Czy współpraca ta przynosi korzyści? Jakież?
5. Czy Pani/Pana zdaniem, organizacje pozarządowe są ważnym partnerem dla ministerstwa? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jakież są tendencje w tym zakresie?
6. Jakież są największe potrzeby organizacji pozarządowych we współpracy z ministerstwem? Z czego to wynika? Czy są one zaspokajane? Jeśli nie, to czy można to zmienić, jak?
7. Czy w toku tej współpracy występują problemy, czy dostrzega Pani/Pan bariery w tym zakresie? Jakież są to problemy? Jakież są ich przyczyny? Czy można je rozwiązać – dlaczego tak, dlaczego nie? Co w zakresie współpracy ministerstwa z organizacjami pozarządowymi należałoby zmienić? Dlaczego?
8. Czy w toku współpracy wypracowano mechanizmy, które warto upowszechnić w innych resortach? Jeśli tak, na czym one polegają, czego dotyczą?
9. Czy uważa Pani/Pan, że obie strony – zarówno urzędnicy jak i przedstawiciele NGO są dobrze przygotowani do współpracy? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jak można to

zmienić? Czy współpraca przebiega z poszanowaniem zasad współpracy określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (jawności, pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności i uczciwej konkurencji)?

10. Czy jest jeszcze jakaś kwestia, której nie poruszyliśmy w dyskusji, a chciałaby Pani/Pan zwrócić na nią uwagę?

Dziękuję Pani/Panu za rozmowę!

Załącznik 3. Dyspozycje do moderowanego wywiadu grupowego z pracownikami wybranych ministerstw

Badacz przedstawia się, informuje uczestników o nagrywaniu dyskusji i wprowadza w tematykę dyskusji moderowanej.

Badanie w związku z którym spotkaliśmy się jest realizowane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych w ramach projektu „Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym”. Projekt finansowany jest ze środków PO KL. Celem badań jakościowych w tym projekcie jest przede wszystkim zbadanie potrzeb i oczekiwań ukierunkowanych na weryfikację tych potrzeb oraz zbadanie zakresu i form współpracy czterech ministerstw (Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) oraz NGO. Wnioski z badania posłużą do sporządzenia diagnozy, która będzie podstawą opracowania i skonsultowania założeń do programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które powstaną w ministerstwach biorących udział w projekcie.

Badacz prosi uczestników o przedstawienie się oraz podanie informacji na temat swoich doświadczeń we współpracy z organizacjami pozarządowymi, wynikającymi z pracy w ministerstwie oraz ewentualnych działaniach w organizacjach pozarządowych.

1. Dlaczego administracja rządowa współpracuje z organizacjami pozarządowymi? A dlaczego ministerstwo ..... prowadzi tę współpracę?
2. Na czym polega ta współpraca? Proszę opowiedzieć jak wygląda ona z punktu widzenia poszczególnych departamentów, czym się w związku z tym różni, jak zmienia się na przestrzeni ostatnich lat? Jak jest ona organizowana (czy wypracowano dotychczas zasady współpracy, czy jest ona skoordynowana, czy pomiędzy poszczególnymi departamentami jest przepływ informacji, jak działa pamięć instytucjonalna w zakresie historii współpracy)?

(dopytać o możliwe formy współpracy: zlecenie zadań – w tym rodzaje realizowanych Programów, wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności, konsultowanie projektów aktów normatywnych, dokumentów strategicznych lub polityk publicznych w dziedzinach działalności statutowej NGO, udział w pracach zespołu/ów o charakterze konsultacyjnym i/lub doradczym, zawarcie umowy partnerskiej

3. Jak ogólnie oceniają Państwo efekty tej współpracy?
4. Czy współpraca ta przynosi korzyści? Jakież?
5. Czy mogą Państwa scharakteryzować organizacje, z którymi ministerstwo współpracuje? Czy można w związku z tym skategoryzować je biorąc pod uwagę np. wielkość, zasięg działania, obszar działania?
6. Czy organizacje pozarządowe są ważnym partnerem dla ministerstwa? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jakież są tendencje w tym zakresie?
7. Jakież są największe potrzeby organizacji pozarządowych we współpracy z ministerstwem? Z czego to wynika? Czy są one zaspokajane? Jeśli nie, to czy można to zmienić, jak?
8. Czy w toku tej współpracy występują problemy, czy dostrzegacie Państwa bariery w tym zakresie? Jakież są to problemy? Jakież są ich przyczyny? Czy można je rozwiązać – dlaczego tak, dlaczego nie? Co w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi należałoby zmienić? Dlaczego?
9. Czy w toku współpracy wypracowaliście Państwo mechanizmy, które warto upowszechnić w innych resortach? Jeśli tak, na czym one polegają, czego dotyczą?
10. Czy uważacie Państwo, że obie strony – zarówno urzędnicy jak i przedstawiciele NGO są dobrze przygotowani do współpracy? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jak można to zmienić? Czy współpraca przebiega z poszanowaniem zasad współpracy określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (jawności, pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności i uczciwej konkurencji)?
11. Czy jest jeszcze jakaś kwestia, której nie poruszyliśmy w dyskusji, a chcieliby Państwo zwrócić na nią uwagę?

Dziękuję Państwu za udział w dyskusji!

Załącznik 4. Dyspozycje do moderowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami NGO

Badacz przedstawia się, informuje uczestników o nagrywaniu dyskusji i wprowadza w tematykę dyskusji moderowanej.

Badanie w związku z którym spotkaliśmy się jest realizowane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych w ramach projektu „Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym”. Projekt finansowany jest ze środków PO KL. Celem badań jakościowych w tym projekcie jest przede wszystkim zbadanie potrzeb i oczekiwań ukierunkowanych na weryfikację tych potrzeb oraz zbadanie zakresu i form współpracy czterech ministerstw (Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) oraz NGO. Wnioski z badania posłużą do sporządzenia diagnozy, która będzie podstawą opracowania i skonsultowania założeń do programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które powstaną w ministerstwach biorących udział w projekcie.

Badacz prosi uczestników o przedstawienie się oraz podanie informacji na temat swoich doświadczeń we współpracy z ministerstwem oraz krótkie scharakteryzowanie reprezentowanej organizacji.

1. Dlaczego administracja rządowa współpracuje z organizacjami pozarządowymi? A jak Państwo sądzicie, dlaczego ministerstwo ..... prowadzi tę współpracę?
2. Na czym polega ta współpraca? Proszę opowiedzieć jak wygląda ona z punktu widzenia poszczególnych departamentów, z którymi współpracujecie, czym się w związku z tym różni, jak zmienia się na przestrzeni ostatnich lat? Czy Państwa zdaniem jest ona zorganizowana (Czy macie wiedzę czy wypracowano dotychczas zasady współpracy, czy jest ona skoordynowana, czy pomiędzy poszczególnymi departamentami jest przepływ informacji, jak działa pamięć instytucjonalna w zakresie historii współpracy)?

(dopytać o możliwe formy współpracy: zlecenie zadań – w tym rodzaje realizowanych Programów, wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności, konsultowanie projektów aktów normatywnych, dokumentów strategicznych lub polityk publicznych w dziedzinach działalności statutowej NGO, udział w pracach zespołu/ów o charakterze konsultacyjnym i/lub doradczym, zawarcie umowy partnerskiej)

3. Jak ogólnie oceniają Państwo efekty tej współpracy?
4. Czy współpraca ta przynosi korzyści? Jakież?
5. Czy Państwa zdaniem, organizacje pozarządowe są ważnym partnerem dla ministerstwa? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jakież są tendencje w tym zakresie?

6. Jakie są największe potrzeby organizacji pozarządowych we współpracy z ministerstwem? Z czego to wynika? Czy są one zaspokajane? Jeśli nie, to czy można to zmienić, jak?
7. Czy w toku tej współpracy występują problemy, czy dostrzegacie Państwa bariery w tym zakresie? Jakie są to problemy? Jakie są ich przyczyny? Czy można je rozwiązać – dlaczego tak, dlaczego nie? Co w zakresie współpracy ministerstwa z organizacjami pozarządowymi należałoby zmienić? Dlaczego?
8. Czy w toku współpracy wypracowano mechanizmy, które warto upowszechnić w innych resortach? Jeśli tak, na czym one polegają, czego dotyczą?
9. Czy uważacie Państwo, że obie strony – zarówno urzędnicy jak i przedstawiciele NGO są dobrze przygotowani do współpracy? Dlaczego tak, dlaczego nie? Z czego to wynika? Jak można to zmienić? Czy współpraca przebiega z poszanowaniem zasad współpracy określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (jawności, pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności i uczciwej konkurencji)?
10. Czy jest jeszcze jakaś kwestia, której nie poruszyliśmy w dyskusji, a chcieliby Państwo zwrócić na nią uwagę?

Dziękuję Państwu za udział w dyskusji!

Załącznik 5. Kwestionariusz ankiety

Szanowni Państwo,

W związku z realizacją przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych projektu „Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym” zwracamy się z uprzejmą prośbą o udział w badaniu, którego celem jest zbadanie potrzeb i oczekiwań ukierunkowanych na weryfikację oczekiwanych potrzeb oraz zakresu i form współpracy wybranych ministerstw oraz NGO. Diagnoza ma być pomocna dla opracowania i skonsultowania założeń do programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które powstaną w ministerstwach biorących udział w projekcie - Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ankieta kierowana jest do organizacji, które w okresie ostatnich 5 lat współpracowały z co najmniej jednym z wyżej wymienionych ministerstw. Dane zebrane w toku badania będą gromadzone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych i wykorzystane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych wyłącznie w związku z realizacją projektu.

Wypełnienie ankiety zajmie Pani/Panu nie więcej niż 15 minut.

Dziękujemy!

Zespół projektu

Ankieta dla przedstawicieli NGO

I. Obszar działania NGO

1. Proszę wskazać **główny** obszar działania Pani/Pana organizacji:

(Proszę zaznaczyć tylko jeden obszar. Pytanie dotyczy faktycznej działalności)

- Sport, turystyka, rekreacja, hobby
- Edukacja i wychowanie
- Kultura i sztuka
- Usługi socjalne i pomoc społeczna
- Ochrona zdrowia
- Rynek pracy, zatrudnienie
- Ochrona środowiska
- Prawo, prawa człowieka
- Religia
- Sprawy pracownicze, zawodowe i branżowe
- Inny, jaki? .....

2. Czy Pani/Pana organizacja prowadzi działania w innych, poza głównym, obszarach działania?

(Jeśli nie, proszę przejść do pytania 4)

- Tak
- Nie

3. Proszę wskazać **dotatkowe** obszary działania Pani/Pana organizacji:

(Proszę zaznaczyć wszystkie obszary, w których organizacja działa poza obszarem głównym. Pytanie dotyczy faktycznej działalności)

- Sport, turystyka, rekreacja, hobby
- Edukacja i wychowanie
- Kultura i sztuka
- Usługi socjalne i pomoc społeczna
- Ochrona zdrowia
- Rynek pracy, zatrudnienie
- Ochrona środowiska
- Prawo, prawa człowieka
- Religia
- Sprawy pracownicze, zawodowe i branżowe
- Inny, jaki? .....
-

II. Częstotliwość i formy współpracy z ministerstwem/ ministerstwami

4. Proszę zaznaczyć, z którym z ministerstw Pani/Pana organizacja współpracowała w okresie ostatnich 5 lat (od 2010 roku włącznie):

(Jeśli współpraca dotyczyła więcej niż jednego ze wskazanych ministerstw, proszę odnieść się do tego, z którym współpraca była najistotniejsza)

- Ministerstwo Gospodarki
- Ministerstwo Sprawiedliwości
- Ministerstwo Sportu i Turystyki
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

5. Proszę określić częstotliwość tej współpracy:

- Regularna współpraca
 Sporadyczna współpraca
 Inna częstotliwość, jaka? .....

6. Czy w okresie ostatnich 5 lat reprezentowana przez Panią/Pana organizacja współpracowała z danym ministerstwem w formie zlecenia zadania w formie powierzenia (finansowanie działania – niewymagany wkład NGO)

tak

(Proszę podać nazwę programu dotacyjnego:

.....)

nie (jeśli nie, proszę przejść do pytania 8)

7. Jak ocenia Pani/Pan współpracę w odniesieniu do tej formy?

- Bardzo źle
 Źle
 Przeciętnie
 Dobrze
 Bardzo dobrze
 Trudno powiedzieć

8. Czy w okresie ostatnich 5 lat reprezentowana przez Panią/Pana organizacja współpracowała z danym ministerstwem w formie zlecenia zadania w formie wspierania (dofinansowanie działania – wymagany wkład własny NGO)

tak

(Proszę podać nazwę programu dotacyjnego:

.....)

nie (jeśli nie, proszę przejść do pytania 10)

9. Jak ocenia Pani/Pan współpracę w odniesieniu do tej formy?

- Bardzo źle
 Źle
 Przeciętnie
 Dobrze
 Bardzo dobrze
 Trudno powiedzieć

10. Czy w okresie ostatnich 5 lat reprezentowana przez Panią/Pana organizacja współpracowała z danym ministerstwem w formie wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności

tak

(Proszę podać nazwę programu dotacyjnego:

.....)

nie (jeśli nie, proszę przejść do pytania 12)

11. Jak ocenia Pani/Pan współpracę w odniesieniu do tej formy?

- Bardzo źle
 Źle
 Przeciętnie
 Dobrze
 Bardzo dobrze
 Trudno powiedzieć

12. Czy w okresie ostatnich 5 lat reprezentowana przez Panią/Pana organizacja współpracowała z danym ministerstwem w formie konsultowania projektów aktów normatywnych, dokumentów strategicznych lub polityk publicznych w dziedzinach działalności statutowej NGO

tak

(Proszę podać tytuły dokumentów lub tematykę, której dotyczyły:

.....
.....)

nie (jeśli nie, proszę przejść do pytania 14)

13. Jak ocenia Pani/Pan współpracę w odniesieniu do tej formy?

- Bardzo źle
- Źle
- Przeciętnie
- Dobrze
- Bardzo dobrze
- Trudno powiedzieć

14. Czy w okresie ostatnich 5 lat reprezentowana przez Panią/Pana organizacja współpracowała z danym ministerstwem w formie udziału w pracach zespołu/ów o charakterze konsultacyjnym i/lub doradczym

tak

(Proszę podać nazwę zespołu/ów:

.....)

nie (jeśli nie, proszę przejść do pytania 16)

15. Jak ocenia Pani/Pan współpracę w odniesieniu do tej formy?

- Bardzo źle
- Źle
- Przeciętnie
- Dobrze
- Bardzo dobrze
- Trudno powiedzieć

16. Czy w okresie ostatnich 5 lat reprezentowana przez Panią/Pana organizacja współpracowała z danym ministerstwem w formie zawarcia umowy partnerskiej określonej w art. 28a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz porozumienia albo umowy o partnerstwie określonych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020

tak

nie (jeśli nie, proszę przejść do pytania 18)

17. Jak ocenia Pani/Pan współpracę w odniesieniu do tej formy?

- Bardzo źle
- Źle
- Przeciętnie
- Dobrze
- Bardzo dobrze
- Trudno powiedzieć

III. Zasady współpracy

18. Czy Pani/Pana zdaniem, współpraca ministerstwa z NGO odbywała się z poszanowaniem zasady jawności?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

19. Czy Pani/Pana zdaniem, współpraca ministerstwa z NGO odbywała się z poszanowaniem zasady pomocniczości?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

20. Czy Pani/Pana zdaniem, współpraca ministerstwa z NGO odbywała się z poszanowaniem zasady suwerenności stron?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

21. Czy Pani/Pana zdaniem, współpraca ministerstwa z NGO odbywała się z poszanowaniem zasady partnerstwa?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

22. Czy Pani/Pana zdaniem, współpraca ministerstwa z NGO odbywała się z poszanowaniem zasady efektywności?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

23. Czy Pani/Pana zdaniem, współpraca ministerstwa z NGO odbywała się z poszanowaniem zasady uczciwej konkurencji?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

IV. Ocena współpracy i rekomendacje

24. Proszę zaznaczyć odpowiedź w odniesieniu do każdego ze stwierdzeń, wstawiając krzyżyk w odpowiedniej rubryce, gdzie 1 oznacza „Zdecydowanie nie”, a 5 oznacza „Zdecydowanie tak” :

	1	2	3	4	5
	Zdecydowanie nie				Zdecydowanie tak
A. Współpraca z ministerstwem przebiegała pozytywnie, ponieważ zatrudnieni w nim urzędnicy znają specyfikę współpracy z NGO					
B. Współpraca z ministerstwem przebiegała pozytywnie, ponieważ zatrudnieni w nim urzędnicy znają prawo dotyczące działania NGO					

C. Współpraca z ministerstwem przebiegała pozytywnie, ponieważ zatrudnieni w nim urzędnicy znają zasady prowadzenia konsultacji publicznych					
D. Współpraca z ministerstwem przebiegała pozytywnie, ponieważ zatrudnieni w nim urzędnicy nastawieni są na partycypacyjne tworzenie polityk publicznych i dokumentów strategicznych					
E. Współpraca z ministerstwem przebiegała pozytywnie wyłącznie dlatego, że podporządkowaliśmy się stawianym warunkom i wymaganiom, nawet jeśli się z nimi nie zgadzaliśmy					
F. Współpraca z ministerstwem była uwarunkowana prawnie. Gdyby nie wynikało to z przepisów, ministerstwo nie podjęłoby się współpracy z nami					

25. Proszę podzielić się swoimi opiniami, uwagami i spostrzeżeniami dotyczącymi współpracy z danym ministerstwem w okresie ostatnich 5 lat. Jakie mechanizmy i formy współpracy sprawdziły się a jakie nie sprawdziły się:

.....

.....

.....

.....

.....

26. Czy w toku współpracy z ministerstwem wypracowano mechanizmy, które warto by upowszechniać (określić jako dobre praktyki)? Jeśli tak, proszę je krótko scharakteryzować:

.....

.....

.....

.....

27. Co Pani/Pan zdaniem należałoby zmienić, aby współpraca ministerstwa z NGO miała wymiar partycypacyjny oraz aby wzmocnić partnerskie podejście do tworzenia regulacji prawnych i uzgadniania polityk publicznych między ministerstwami a NGO?

.....

.....

.....

.....

V. Metryczka

Rok założenia organizacji:.....

Forma prawna organizacji

- Stowarzyszenie
- Związek stowarzyszeń
- Fundacja
- Organizacja wymieniona w art. 3 ust. 3 pkt. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tzw. organizacja kościelna)
- Inne, jakie?.....

Proszę określić wielkość ośrodka, w którym NGO ma siedzibę:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź

- wieś
- miasto do 10.000 mieszkańców
- miasto od 10.001- 50.000 mieszkańców
- miasto od 50.001- 100.000 mieszkańców
- miasto od 100.001- 500.000 mieszkańców
- miasto powyżej 500.000 mieszkańców

Proszę wskazać województwo, na terenie którego siedzibę ma NGO.

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź

- dolnośląskie
- kujawsko-pomorskie
- lubelskie
- lubuskie
- łódzkie
- mazowieckie
- małopolskie
- opolskie
- podkarpackie
- podlaskie
- pomorskie
- śląskie
- świętokrzyskie
- warmińsko-mazurskie
- wielkopolskie
- zachodniopomorskie